

Извештај о политичким правима
српског народа у региону

ИЗВЕШТАЈ О ПОЛИТИЧКИМ ПРАВИМА
СРПСКОГ НАРОДА У РЕГИОНУ, 2012.

Издавач

Напредни клуб, (Удружење грађана),
Захумска 23Б/86, 11 000 Београд, Србија,
www.napredniklub.org
info@napredniklub.org

За издавача

Чедомир Антић

Аутори

Игор Јарамаз
Милан Динић
Милош Вулевић
Миљан Премовић
Дијана Хинић
Новак Драшковић
Чедомир Антић

Лектура и коректура

Јулијана Јанковић

ISSN 1821-200X

Штампа

МСТ Гајић

Тираж: 300 примерака

Напредни клуб

**ИЗВЕШТАЈ О
ПОЛИТИЧКИМ ПРАВИМА
СРПСКОГ НАРОДА У РЕГИОНУ**

(Босна и Херцеговина, Република Хрватска,
Република Црна Гора, Република Македонија,
Република Албанија, Република Словенија,
Мађарска, Румунија)

Извештај за 2011/2012.

број IV

Београд, 2012.

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
323.1(=163.41)(4-12)

**ИЗВЕШТАЈ о политичким правима српског
народа у региону** : извештај за ... / за издавача
Чедомир Антић. – 2008/2009, бр. 1– . – Београд
(Захумска 23Б/II) : Напредни клуб, 2009–
(Београд : МСТ Гајић). – 15 cm

ISSN 1821-200X = Извештај о политичким
правима српског народа у региону

COBISS.SR-ID 168137228

САДРЖАЈ

Увод	7
Извештај о политичким правима српског народа у Босни и Херцеговини 2011/2012. година	10
Извештај о политичким правима српског народа у Црној Гори 2011/2012. година	29
Извештај о политичким правима српског народа у Републици Хрватској 2011/2012. година	40
Извештај о политичким правима српског народа у Републици Македонији 2011/2012. година	54
Извештај о политичким правима српског народа у Републици Словенији 2011/2012. година	57
Извештај о правима српског народа у Румунији 2011/2012. година	59
Извештај о правима српског народа у Републици Мађарској 2011/2012. година	71
Извештај о правима српског народа у Републици Албанији 2011/2012. година	84
Закључак	87

УВОД

Сматра се да на Балкану и у Средњој Европи – у Републици Србији и у осам суседних и оближњих држава – живи близу осам и по милиона Срба (8,442,970). Заједно са припадницима српског народа који живе у расејању широм света, реч је о око десет и по милиона Срба. Готово четвртина – 2,230,393 – живела је према пописима из 2001, 2002. и 2003. у региону, изван граница Србије, углавном у суседним балканским државама – у Босни и Херцеговини, Републици Хрватској, Републици Црној Гори, Републици Македонији, Републици Словенији, Републици Албанији, Мађарској и Румунији.

Нестанком Југославије, милиони Срба остали су у саставу нових националних држава, лишени дотадашњих и традиционалних права. Србија је на различите начине покушавала да помогне оградцима српског народа у бившим југословенским државама. Понекад је та помоћ била благовремена и исправна; некада је она била недостојна цивилизоване и демократске државе – штетна по суседне народе и саме Србе. У сваком случају, одбрана права српског народа била је пре свега у функцији одбране недемократске југословенске државе и очувања Милошевићевог режима. Неспремност за стварање нове демократске националне државе, унутрашње тешкоће Србије, хипотека ратова, стварна кривица и пропаганда ратних непријатеља и њихових савезника у ЕУ и САД, учинили су да од 2006. године (када је поново постала независна) до данас Република Србија, са муком и уз много лутања, несигурно спроводи своју политику према српском народу у региону.

Напредни клуб по четврти пут представља јавности Извештај о политичким правима српског народа у региону. Овога пута придружили смо му један општи преглед стања који је на енглеском језику. Опширинији увод, скицу прошлости српског народа на Балкану, посебно изван граница Србије, могуће је прочитати у претходним Извештајима или у енглеској верзији.¹ После четири године рада можемо са поносом да приметимо да су се власти Републике Србије показале осетљивим на аргументоване извештаје о положају српског народа у региону и на предлоге о државној политици према њему. Треба, међутим, рећи и да је та политика била декларативна, недовољно одлучна и делимична. Запостављањем права српског народа у региону не би била само учињена неправда према нашим сународницима којима је ускраћено остваривање права, за која је подједнако бројним Словеницима, Бошњацима, Македонцима и Албанцима на Косову и Метохији била наводно чак потребна пуна независност, већ таква политика умањује значај у утицај Републике Србије на Балкану и у Европи, доноси радикализацију и нестабилност нашој политици и угрожава историјске основе идентитета српског народа.

Овај Извештај предајемо јавности као скроман допринос одбрани легитимних права српског народа, а другим народима неоспораваних права. Верујемо да је победа европских вредности могућа само општом афирмацијом свих права, а никако ускраћивањем истих само једном народу. Надамо се да ће, без обзира на делимичан напредак и реално огра-

---

1 Претходни Извештај доступан је на интернет-презентацији Напредног клуба: <http://www.napredniklub.org/dokumenti/Izvestaj%20o%20politickim%20pravima%20srpskog%20naroda%20u%20regionu%202011.pdf>;

ничавање дела политичких права током протеклих година, наше политичке елите и јавност озбиљно сагледати налазе овог Извештаја и унапредити политику Србије у складу са легитимним националним интересима, међународним правом и обавезама које је наша држава преузела.

ИЗВЕШТАЈ О ПОЛИТИЧКИМ ПРАВИМА СРПСКОГ НАРОДА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ 2011/2012. ГОДИНА

Савет министара Босне и Херцеговине је изабран после више од годину дана преговора. Избор Савета министара био је плод компромиса. Споразум је подразумевао одустајање муслиманске-бошњачке стране од кршења важећих принципа равноправне заступљености (избора кандидата друге нације за председавајућег у сваком следећем мандату савета), као и њихово макар привремено напуштање тежње да Савет министара претворе у владу. На чело Савета министара дошао је Вијекослав Беванда, кандидат највећих странака за које гласа хрватски народ у БиХ. Република Српска је одустала од захтева да из редова њених владајућих странака буде именован шеф дипломатије Босне и Херцеговине. Република Српска успела је да добије економске ресурсе, добивши четири ресурса од којих ће у једном бити политичар из редова мањина у Републици Српској. Савет министара изабран је уз попуштање муслиманско-бошњачке стране око Закона о попису становништва, а српска страна је заузврат пристала на компромис око Закона о државној помоћи. Процењује се да је брз споразум постигнут уз велики притисак Сједињених Држава.²

Избор Савета министара довео је до заустављања даљих притисака из иностранства на Републику Српску. Овим су на извесно време заустављена настојања

---

2 Америка изабрала босанску владу, 30. 12. 2011, <http://www.vesti-online.com/Vesti/Ex-YU/191039/Amerika-izabra-la-bosansku-vladu>

да модел мајоризације спроведен у Федерацији БиХ буде примењен на нивоу уније. Убрзо је дошло до распада муслиманско-бошњачког блока у оквири-ма владајуће „шесторке“. Крајем маја 2012. године СДА се нашла изван коалиције и уследило је њено уклањање из власти на нивоу БиХ, ФБиХ, кантона и општина. СДА је у владајућој коалицији заменила странка Савез за бољу будућност, Фахрудина Радончића. Најављен је и нови споразум о власти на нивоу ФБиХ и укључивање два ХДЗ-а у тамошњу владу.

Локални избори у БиХ заказани за 7 октобар 2012. отворили су питање гласања у Сребреници.³ Међународне установе надлежне за одржавање мира у БиХ одлучиле су да на предстојећим изборима Сребреница не буде изузетак и да право гласа имају грађани који су у њој пријављени. Ова одлука изазвала је бурне реакције међу Муслиманима/Бошњацима. Између осталих, и муфтија Муамер Зукорлић из Новог Пазара пријавио је свој боравак у Сребреници.⁴

Одлука Међународног суда у Стразбуру по тужби Сејдић-Финци према којој припадницима мањина

---

3 Странке које окупљају два народа најавиле су да ће се ујединити у националне блокове. Званичници РС тврдили су да Срби у Сребреници трпе притисак и дискриминацију. Међународни представник Валентин Инцко наложио се да буду испуњени захтеви муслиманско/бошњачких странака и да поново буде омогућено гласање особама које не живе у Сребреници. Додик: Срби у Сребреници трпе недопустиви притисак,

Вечерње новости, 3. mart 2012, <http://www.novosti.rs/ves-ti/planeta.300.html:368966-Dodik-Srbi-u-Srebrenici-trpe-nedopustivi-pritisak>

4 И санџачки муфтија гласа у Сребреници, Глас Српске, 9.6.2012, http://www.glassrpske.com/novosti/vijesti_dana/I-sandzacki-muftija-glasa-u-Srebrenici/lat/81565.html

треба дати иста права за избор у трочлано Председништво БиХ и даље је једно од најважнијих политичких питања на којима инсистирају представници великих сила. Политичка искуства БиХ говоре да би на овај начин најбројнији народ могао да за Председништво бира политички несамосталне особе које би помогле успостави доминације тог народа. Република Српска је понудила да представник српског народа у Председништву БиХ буде „представник Републике Српске“ чиме би било омогућено кандидовање било ког грађанина Републике на изборима за Председништво БиХ. Остаје, међутим, актуелно питање решења које би омогућило равноправност хрватском народу. Такође, реакције појединих политичара из ЕУ и САД показују да је истински циљ овог предлога политичка мајоризација и маргинализација српског народа у Босни и Херцеговини.

Босна и Херцеговина онемогућила је, захваљујући ставу Републике Српске, окупљање већине у прилог признавања независне Палестине у СБ УН. САД и савезници су могли признавање да спрече стављањем вета у СБ УН, али је овакав исход био за њих далеко повољнији. Таква политика Бањалуке допринела је бољим односима између Републике Српске на једној и Израела и САД на другој страни.⁵

Преговори о централизацији судства најављени за другу половину 2011. године, после кризе коју је изазвала Република Српска претњом да би даље измене Дејтонског споразума могла да спречи одржавањем референдума, нису до данас имали значајнији напретак.

---

5 <http://www.nezavisne.com/forum/index.php?topic=8166.0>; Тања Топић, Прилог Милорада Додика српско-америчком пријатељству, ВРЕМЕ, 3. новембар 2011, <http://www.vreme.com/cms/view.php?id=1017712>

Филм Анђелине Жоли У земљи крви и меда двапут је изазвао велику пажњу јавности Босне и Херцеговине, Републике Србије и Републике Хрватске. Сама најава теме и наговештај да би филм могао одступити од постојећих стереотипа о народима жртвама и злочинцима изазвао је експлозију гнева и мржње у муслиманско-бошњачком Сарајеву.⁶ Када се филм коначно појавио, постало је извесно да је реч о једном јефтином пропагандистичком покушају да једна позната глумица и лепотица постане и знаменита интелектуалка, списатељица и режисерка. Филм је приказао Војску Републике Српске и српски народ као искључиве кривце и једине злочинце у рату.⁷ Препун стереотипа, овај филм наишао је на неподељено неприхватање и отпор у свим крајевима где живи српски народ. Сценарио се држао података и броја жртава из времена рата, не прихватајући чак ни званичне податке потекле из установа које воде припадници муслиманско-бошњачког народа. Уметничку вредност филма нису препознали међународни фестивали, где је углавном био „виђен“ колико и А. Жоли и њен супруг Бред Пит. Није чак допринео ни катарзи ни помирењу. Занимљиву оцену дао је антрополог Зоран Ћирјаковић који је филм У земљи крви и меда његове поруке и последице упоредио са односом настајућег Милошевићевог режима према Албанцима на Косову.⁸

---

6 Пустите Анђу да снима филм!, Пресс, 15. 10. 2010, http://www.pressonline.rs/sr/vesti/dzet_set_svet/story/136971/Pustite+An%C4%91u+da+snima+film!.html

7 Берлинале, 1. дан: 'Партизански филм' Angeline Jolie Национал, 10.2.2012. <http://www.nacional.hr/clanak/124869/berlinale-1-dan-partizanski-film-angeline-jolie>

8 Зоран Ћирјаковић, Шта је милошевићевско у филму „У земљи крви и меда“, 1. март 2012. <http://www.nspm.rs/>

Приликом прославе Дана Републике Српске и двадесете годишњице њеног оснивања, у хали „Борик“ у Бањалуци пронађено је оружје. Саветник председника Скупштине Црне Горе, Андреј Николаидис, написао је за црногорски интернет-портал „Аналитика“ да би „цивилизацијски искорак био да је употребљен експлозив у дворани „Борик“ у којој су главари, духовници и уметници прослављали двадесет година Републике Српске“.⁹ Примерена реакција црногорских власти је изостала, а покушај дела невладиног сектора у Београду да релативизује и „појасни“ Николаидисов став довео је и до солидарисања Сретена Угричића, управника Народне библиотеке Србије, са Николаидисом. Занимљиво, вероватно измењен однос према претњама високим званичницима (међу којима је био и председник Републике Србије), формиран после атентата на Зорана Ђинђића, довео је до једнодушне осуде како Николаидиса тако и Угричића у већем делу политичке јавности. Иако се ограддио, Угричић је ускоро смењен.¹⁰ У осуди је посебно био гласан Ивица Дачић, председник СПС-а и заменик председника Владе Републике Србије.

Чедомир Јовановић, председник Либерално-демократске партије, изјавио је у то време (крајем јануара 2012. године) да је Република Српска настала на геноциду.¹¹ Ова изјава наишла је на одобравање

---

hronika/zoran-cirjakovic-u-zemlji-krvi-i-meda-je-rimejk-filma-koji-je-milosevic-rezirao-osamdesetih.html

- 9 М. Filipović, Николаидис позива на злочин, Вечерње новости, 15. јануар 2012, <http://www.novosti.rs/vesti/planeta.300.html:362043-Nikolaidis-poziva-na-zlocin>
- 10 „Смењен Угричић“, РТС, 20. јануар 2012; линк: <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/Politika/1030538/Smenjen+Ugri%C4%8Di%C4%87++.html>
- 11 Јовановић: РС је настала на геноциду и етничком чишћењу незабиљеженим у Европи, Дневни аваз, 29 Јануар 2012, <http://www.dnevniavaz.ba/vijesti/iz-minute-u-minutu/77636->

у Сарајеву и на општу осуду у српској јавности. Већ 1. фебруара 2012. године Чедомир Јовановић одржао је јавну дебату са председником Републике Српске Милорадом Додиком. Разговор је био напет, непријатан и током њега ниједна од страна није однела значајнију превагу. Ипак, већ тада, иако је његово обраћање у коме је овај став изнео било снимљено, Јовановић је заменио тезе и није бранио став да је „Република Српска настала на геноциду“, већ да је у „Сребреници извршен геноцид“. Још је потврдио да је његов саговорник морално несолидан пошто је некада прихватио да је у Сребреници почињен геноцид, а сада такав став одбацује.¹² Када је крајем маја 2012. године на преговорима око састављања владе чији би стожер била Демократска странка постављено питање става ЛДП-а према Републици Српској, Јовановић је тврдио да никада није изјавио да је Република Српска геноцидна творевина.¹³

Уочи општих избора који су у Републици Србији одржани 6. маја 2012. године, Напредни клуб, Нова српска политичка мисао и део писаца из Групе 70 упутили су апел двема највећим странкама у Србији – ДС-у и СНС-у – да после избора не напуштају политику подршке Републици Српској.¹⁴ Апел није на-

---

jovanovic-republika-srpska-je-nastala-na-genocidu-i-etnickom-ciscenju-nezabiljezenim-u-evropi.html; Снимак говора: <http://www.youtube.com/watch?v=2-754hzfCJc>

12 Дуел Јовановића и Додика – Al Jazeera Balkans, 1. фебруар 2012, http://www.youtube.com/watch?v=FGkPD_Prt4Q&feature=related

13 Чедомир Јовановић: Никада нисам рекао да је Република Српска геноцидна творевина, 29. мај 2012, <http://www.nspm.rs/hronika/cedomir-jovanovic-nikada-nisam-rekao-da-je-republika-srpska-genocidna-tvorevina.html>

14 Београдски интелектуалци подсећају странке не права Срба у региону, 25.4.2012, <http://www.frontal.ba/latn/?page=3&kat=2&vijest=60380>

ишао на званичну реакцију. Ипак, за време преговора о влади, ово питање је постало једно од кључних. Истина, управо је СПС инсистирао на овој политици, док је најважнији мотив несумњиво била прилика да одустајањем од коалиције са ЛДП-ом добије већи утицај у будућем кабинету и место премијера. Ипак, национална и државна политика, као и солидарност са Републиком Српском, добили су значај који неко време нису имали.

У процесу Радовану Караџићу, првом председнику Републике Српске, суд је наложио да из оптужнице буде избачен навод да је над Муслиманима/Бошњацима извршен геноцид у још седам градова поред Сребренице за коју је већ пресуђено да је у њој извршен тај највећи злочин.¹⁵ Тужилаштво је поднело жалбу. У Вишеграду је, међутим, нешто раније подигнуто спомен-обележје страдалим Бошњацима/Муслиманима на коме је наведено да је над муслиманским/бошњачким жртвама извршен геноцид.¹⁶

О стању духова у Босни и Херцеговини речито говори занимљив феномен. Новине су донеле вест о запањујућој сличности говора који је 1991. године, дакле, уочи рата (педесет година после геноцида над српским народом у НДХ) одржао Радован Караџић са говором који је јуна 2012. (двадесет година од почетка рата у БиХ) одржао реис-ул-улема, г. Мустафа Церић.

Караџић је октобра 1991. изјавио:

---

15 Караџић ослобођен оптужби за геноцид осим у Сребреници, 15. јул/srpanj 2012, <http://www.slobodnaevropa.org/content/karadzic-oslobodjen-otuzbi-za-genocid-u-sedam-optstina/24629022.html>

16 Бијела трака преко ријечи геноцид, SRNA – 25.6.2012. <http://www.nezavisne.com/novosti/drustvo/Bijela-traka-preko-rijeci-genocid-146924.html>

„Сви Срби морају бити на линији одбране од злочина, јер Срби православци више никада неће бити доведени у ситуацију да не могу заштитити своју мајку, супругу и кћерку од силовања, да нису у стању заштитити своју кућу од паљења, да нису у стању заштитити своје богомоље од рушења.“

Г. Мустафа Церић је код Ајватовице 24. јуна 2012. године изјавио:

„Сви Бошњаци свијета морају бити на линији одбране од геноцида, јер Бошњаци муслимани више никад не смију себе довести у такву ситуацију да нису у стању заштитити своју мајку, кћерку и супругу од силовања, да нису у стању заштитити своју кућу од паљења и своје имање од крађе и отимања, да нису у стању своју децу рађати и одгајати без страха за њихову будућност, да нису у стању заштитити Ферхадију и Алаџу од рушења...“¹⁷

У октобру 2012. Милорад Додик, председник РС, боравио је у вишедневној посети Сједињеним Државама. После сусрета са представницима Стејт департмента и са појединим члановима Конгреса, расположиве вести су стварале утисак да је целокупна политика Републике Српске, са изузетком односа према статусу Косова и Метохије, била у великој мери прихватљива његовим саговорницима.¹⁸

Крајем марта 2012. године отворено је шесто представништво Републике Српске у иностранству. После представништава у Београду, Москви, Штут-

---

17 Мустафа Церић следбеник Радована Караџића!, Курир 9.7. 2012, <http://www.kurir-info.rs/mustafa-ceric-sledbenik-radovana-karadzica-clanak-311549>

18 Додик: Јача позиција Српске, Вечерње новости, 29. октобар 2011, <http://www.novosti.rs/vesti/planeta.70.html:351262-Dodik-Jaca-pozicija-Srpske>

гарту, Јерусалиму и Бриселу, отворена је и канцеларија РС у Бечу.¹⁹

Упркос чињеници да је дошло до споразума према коме је Република Српска добила повећани коефицијент због новца прикупљеног индиректним опорезивањем (на нивоу БиХ) за читавих 0,50% – са 32,47 на 32,97% – остао је дуг Федерације БиХ према Републици Српској из раздобља 2008–2010. у висини од 52,97 милиона конвертибилних марака. Из РС су тврдили да је до повећања коефицијанта дошло због привредног раста у њиховом ентитету.²⁰

Почетком 2012. године Тужилаштво БиХ одустало је од даље истраге у вези са злочином муслиманских снага над заробљеницима у Добровољачкој. То је само наставак таквог деловања босанског судства и несучавања установа и јавности са ратним злочинима.²¹

На дан крсне славе Републике Српске, 9. јануара 2012. године, на Федералној телевизији у ударним информативним емисијама (вестима и у емисији „60 минута“, као и у емисији „Крња Велика Србија“) Република Српска је названа „геноцидном творевином“, српски народ је оптужен да је „геноцидан од настанка до нестанка“, РС је означена као „морална наказа“, настала на „експлицитном дивљаштву“.

---

19 Додик отворио Представништво РС у Бечу, Вечерње новости, 23. mart 2012, <http://www.novosti.rs/vesti/planeta.300.html:371999-Dodik-otvorio-Predstavnistvo-RS-u-Becu>

20 А. Масановић, Додик: Рачуни још нису поравнати, Вечерње новости, 24. jul 201, <http://www.novosti.rs/vesti/planeta.300.html:339169-Dodik-Racuni-jos-nisu-poravnati>

21 Видети Извештаје за 2011. и 2010. годину. М. Filipović, Босну руши одлука о Добровољачкој!, Вечерње новости, 18. јануар 2012, <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/aktuelno.292.html:362518-Bosnu-rusi-odluka-o-Dobrovoljackoj>

Овакви ставови наишли су на оштре реакције у Републици Српској.²²

Занимљиво је да овакви ставови готово никада не наиђу на веће интересовање у јавности великих сила и јавности држава чланица ЕУ и САД. Док реис-ул-улема г. Мустафа Церић оштро наступа са становништа бошњачког националног интереса и чак говори против прогона ратних злочинаца²³, и градња Андрићграда у Вишеграду остаје предмет опште критике. Дobar пример је писање француског *Монда*. Аутор чланка назива овај пројекат „лудилом са националистичким призвуком“.²⁴ Главни аргумент за овакво становниште јесте процена да у граду чију изградњу финансирају Србија, Српска и Емир Кустурица није (довољно?) представљена османска и муслиманска прошлост. И док избацавање српске компоненте из историје Хрватске или историје Бошњака, чак и језика који називају босанским (не бошњачким, вероватно да би једног дана некако оспорили легитимност српског и хрватског језика на територији Босне и Херцеговине), вероватно виде као део праведног ослобађања и разумне еманципације, дотле је и у условима распада Југославије и очувања Босне и Херцеговине са аутономном Републиком

---

22 М. Filipović, Новинари РС тужили Федералну телевизију, Вечерње новости, 12. јануар 2012, <http://www.novosti.rs/vesti/planeta.300.html:361712-Novinari-RS-tuzili-Federalnu-televiziju>

23 Муслимани: Дорис Пак је Додиков плаћеник, Вести, 1. 2. 2012, <http://www.vesti-online.com/Vesti/Ex-YU/201817/Muslimani-Doris-Pak-je-Dodikov-placenik>

24 Camille Bordenet, Andricgrad, folie aux relents nationalistes signée Emir Kusturica ,Le Monde, 11.7.2012. http://www.lemonde.fr/europe/article/2012/07/11/andricgrad-nouvelle-folie-aux-relents-nationalistes-signee-emir-kusturica_1732400_3214.html?xtmc=srpska&xtcr=1

Српском, природно очекивати од Срба да порекну свој национали идентитет како би окајали грехе из прошлости или заслужили право на равноправност.

Тако је у извештају Међународне кризне групе из октобра 2011. године под насловом *Босна и Херцеговина: Шта Република Српска хоће?* изнет став по коме власти Републике Српске у ствари не желе да овај ентитет постане независан. Штавише, процењено је да би са Босном и Херцеговином пропала и Република Српска (!).²⁵ Закључено је да ће о будућности БиХ одлучивати власти у Сарајеву (иначе, досад недовољно функционалне), док је од власти Републике Српске затражено да придобију оданост Бошњака и Хрвата који живе у том ентитету и да докажу да „заслужују своје место у федералној Босни и Херцеговини“(!).²⁶

Можемо закључити да је током 2011–2012. године Република Српска успела да очува степен аутономије, какав је имала раније. Посебно је добра вест што је дошло до делимичног укидања међународне супервизије (протектората) у дистрикту Брчко.²⁷ Превазиђена је криза власти на нивоу БиХ, и Република Српска, иако није остварила све своје циљеве, успела је након решавања ове кризе да очува равноправност српског народа и ентитета. Злоупотребу спровођења пресуде Суда у Стразбуру по тужби Сејдић-Финци, према којој би била отворена могућ-

---

25 Најгласнији међу онима који су тврдили да ће са СФР Југославијом пропасти и БиХ данас се налазе у притворима судова за ратне злочине.

26 Босна и Херцеговина: Шта Република Српска хоће? Програмски извјештај Кризне групе бр.214, 6. октобар 2011, 27

27 Брчко: Делом укинута супервизија, Вечерње новости, 23. мај 2012, <http://www.novosti.rs/vesti/planeta.300.html:381156-Brcko-Delom-ukinuta-supervizija>

ност да Бошњаци/Муслимани изврше мајоризацију у председништву БиХ преко избора представника мањина (сличан пример је избор „Југословена“ Ејупа Ганића у Председништву СР БиХ 1990. године), Република Српска је успела да спречи предлогом да ентитети, а не народи бирају чланове председништва БиХ.²⁸ Република Србија је задржала ранији недовољно привржен однос према Републици Српској и својим обавезама из Дејтонског споразума. Ипак, процес састављања владе Србије и дисквалификација ЛДП-а због односа према Републици Српској, те афере Николаидис, Угричић и реакције на Јовановићев говор о држави насталој на геноциду, говоре да политичка елита и јавност у Србији имају нешто одговорнији однос према овим важним питањима националног и државног интереса и према равноправности српског народа. Наравно, тешка економска криза и избор нове владе која има мање маневарског простора и веће хипотеке из прошлости, можда ће ускоро зауставити овај тренд.

---

28 Тихић блокира спровођење пресуде „Сејдић-Финци“, Глас Српске, 14.7.2012 http://www.glassrpske.com/novosti/vijesti_dana/Tihic-blokira-sprovodjenje-presude-Sejdic-Finci/lat/85546.html

ИЗВЕШТАЈ О ПОЛИТИЧКИМ ПРАВИМА СРПСКОГ НАРОДА У ФЕДЕРАЦИЈИ БиХ

Територија Федерације Босне и Херцеговине је пре међуетничког рата у овој бившој југословенској републици била дом за око пола милиона припадника српског народа. Седамнаест година након завршетка рата и потписивања Дејтонског споразума, већи ентитет БиХ према незваничним проценама, пошто званичног пописа још увек није било, настањује више него десетоструко мањи број Срба, углавном припадника старије популације. Проблеми с којима се суочава преостало српско становништво су бројни и тешки, трајне природе и дубоко укорењени: од статистичким подацима лако доказиве системске дискриминације, преко безбедносних до egzистенцијалних економско-социјалних. Лош положај с тенденцијом непрестаног погоршавања прети да у наредним деценијама Србе потпуно избрише с ових територија које су настањивали још од раног средњег века.

Српска популација је, према проценама које потврђују и резултати локалних избора, задржала апсолутну већину у четири западnobосанске општине: Гламочу, Грахову, Дрвару и Босанском Петровцу. Демографска слика овог краја је поражавајућа, будући да поменуте општине настањује свега део предратног српског становништва, углавном старијег животног доба. Повратници наилазе на бројне потешкоће, најбоље осликане у цињеници да је у прошле три године влада Федерације за њих издвојила свега 3.000 000 КМ од ког износа добар део још увек није примљен. Република Српска је, поређења

ради, у истом временском периоду за повратак прогнаних лица уложила близу 50. 000 000 КМ, иако број протераних из једног и из другог ентитета није у великој диспропорцији. Од 1996. године, број Срба повратника у Федерацију БиХ налази се на нивоу статистичке грешке, док број повратника у РС доброно прелази трећину избеглих.

У централнобосанским и херцеговачким градовима у којима је пре рата живело преко 250 000 хиљада Срба данас не преостаје ни десетина тог броја. Одсуство било какве стварне намере владе Федерације БиХ да нешто по том питању промени је више него очигледно. Тако је за повратак прогнаних у Сарајево, које је пре рата било дом за преко 150 000 Срба, Федерација издвојила свега 5. 000 000 КМ током протеклих 17 година. Обновљено је укупно 2000 оштећених српских кућа и станова, али је чак и ова неубедљива иницијатива наишла на снажан отпор средине праћен често насилним протестним окупљањима. У Тузли, Зеници и Мостару, градовима из којих су током рата Срби скоро потпуно нестали, данас живи мање од десетине предратног српског становништва. Према подацима Српске Православне Цркве, у Тузланском кантону, предратном дому за око 40 000 Срба, регистровано је свега 900 домова који се редовно освештавају а које чини, према незваничним проценама, једва нешто више од 2000 припадника српског народа. Слична је ситуација и у Зеници у којој, према подацима Српског просветно-културног друштва „Просвјета“ живи мање од десетине предратног становништва које је, према попису 1991. године, бројало 23 000 људи. Број Срба повратника нешто је значајнији у западнобосанским општинама у којима српско становништво чини већину, али ни ту не прелази 15 000 људи.

Проблем лоше демографске слике и тек спорадичног повратка Срба у непосредној је спречи с проблемом непоштовања политичких права припадника српског народа као и са институционалном дискриминацијом Срба приликом запошљавања, како у органима државне управе и локалне самоуправе, тако и у јавним и приватним предузећима. Према подацима Регистра државних службеника који води Агенција за државну службу Федерације БиХ, од 2024 запослених у институцијама на нивоу овог ентитета, свега су 83, односно око 4,5% Срби. По одлуци Уставног суда БиХ из 2002. године, којом се сви народи проглашавају конститутивним на целој територији државе, ограни Федерације дужни су да међу запосленима имају преко 30% припадника српског народа, по кључу пописа из 1991. године. Огромна диспропорција стварног и предвиђеног удела Срба у државним органима умногоме условљава њихов тежак економски положај.

Највише запослених је у Федералној пореској управи, њих 11, док је други по реду Федерални МУП са 9 запослених Срба. У Секретаријату Федералне владе седи шесторо, а у Федералном министарству културе и спорта петоро Срба. Министарство промета и комуникација не запошљава ниједног Србина. У 16 институција федералног нивоа запослен је по један припадник српске националности, док их у преостале 22 уопште нема. Еклатантан је пример Министарства расељених лица и избеглица у којем ради само један припадник српског народа, док у Кантону града Сарајева, које се често користи као симбол мултиетничности БиХ, ради свега 3,3% Срба. Бројне самосталне службе и агенције Федералне Владе запошљавају између 30 и 50 пута више Бошњака него Срба. У Стручној служби Уставног суда

Федерације БиХ, институцији која је предвиђена као врховни заштитник уставноправног поретка а тиме и гарантованих права српског народа не ради ниједан Србин. И Канцеларија за ревизију институција Федерације БиХ ради без иједног запосленог Србина. Кадар још једне од за Србе важнијих, Федералне комисије за тражење несталих, чине стопроцентно Бошњаци.

Институционализована дискриминација припадника српског народа у политичким телима и органима државне управе тешко може бити другачија у домену јавних и приватних предузећа и представља један од главних узрока лошег економско-социјалног стања Срба у Федерацији БиХ.

Неповољан положај у државним институцијама и јавним предузећима Федерације БиХ Србе прати и у домену политичких права. Први и најочигледнији пример кршења политичких права Срба лежи у наметању државних симбола Федерације који немају српске елементе и које је сам Уставни суд овог ентитета прогласио неуставним још 2007. године. Законодавни и извршни органи Федерације су до сада избегавали обавезу успостављања нових симбола, па се стари још увек користе у виду „привременог решења“. Медјутим, најбоље огледало одстрањивања Срба из политичких институција Федерације јесте чињеница да немају својих представника у доњем дому парламента – Представничком дому. Разлог томе лежи у малобројности Срба, али и у Изборном закону који такво фактичко стање не уважава и Србима не пружа механизме којима би добили своје представнике. У горњем дому, Дому народа, од 17 делегираних Срба, свега двојица долазе из редова српских странака Републике Српске, док су сви остали припадници политичких партија Федерације које

немају у својим програмима борбу за остваривање српских права и интереса. Срби немају ни Уставом загарантовано место потпредседника Дома народа. Ову чињеницу није пропустила Централа изборна комисија БиХ која је 2011. године тако конституисан парламент прогласила неважећим, али је ту њену одлуку поништио Високи представник међународне заједнице Валентин Инцко. Уставни суд Федерације БиХ још увек се није изјаснио по том питању.

Национална права српског народа која подразумевају службену употребу матерњег српског језика на ћириличном писму и образовање на српском језику по прилагођеном програму грубо се занемарују. Ћирилично писмо је у потпуности одстрањено из већег ентитета БиХ, док се српска деца у општинама хрватског Кантона 10 са српском апсолутном већином, Гламочу, Грахову и Дрвару школују на хрватском језику и по хрватском наставном плану и програму. Верска права Срба се такође учестало крше, док Српска Православна Црква остаје једина традиционална верска заједница којој није враћена имовина.

Лош економски положај западnobосанских општина са српском већином резултат је опште економске посрнулости Федерације БиХ, али и одсуства иоле значајнијих улагања у инфраструктуру ових крајева, недостатка стратегије економског развоја и подстицаја привреде. Већина радно способног становништва остаје незапослена, живећи углавном од традиционалне пољопривреде, док оно мало запослених занимање претежно налази у шумарству и сличним сировинским гранама индустрије.

ЗАКЉУЧАК

Положај Срба у Федерацији Босне и Херцеговине креће се од лошег ка горем. Суочени с фактичком немогућношћу повратка, институционално и политички дискриминисани, лишени највећег дела колективних националних права, економски уназађени и без адекватних представника у јавним и политичким институцијама ентитета, Срби се налазе пред иминентним нестанком. Њихов број се из године у годину смањује, док степен повратка протераних остаје симболичан. Српски народ у Федерацији БиХ суштински је одстрањен из већине државних институција и тако бива неспособан да заштити своја права и побољша свој положај. Безбедносни ризик је сталан, а напади на Србе учестали. Интересовање Републике Српске за Србе другог ентитета је очигледно недовољно, док је ангажман Републике Србије готово неприметан.

ПРЕПОРУКЕ

Република Српска и Република Србија се морају под хитно позабавити тешким положајем Срба у Федерацији БиХ. Политички притисак на овај ентитет, како директан, тако и преко релевантних међународних институција, први је корак у циљу побољшања положаја српског народа и поштовања његових права предвиђених Дејтонским споразумом и уставним системом који из њега извире. Катастрофално материјално стање општина западне Босне са српском већином треба решити већим улагањима и подстицајима приватне економске иницијативе. Обезбеђивање права на образовање на матерњем језику би, у спрези с привредном ревитализацијом тог краја, омогућило останак у завичају и бољу животну перспективу млађим генерацијама у којима лежи једина шанса опстанка Срба на њиховој древној историјској територији.

ИЗВЕШТАЈ О ПОЛИТИЧКИМ ПРАВИМА СРПСКОГ НАРОДА У ЦРНОЈ ГОРИ 2011/2012. ГОДИНА

Након објаве резултата прошлогодишњег пописа (из јула 2011) који су оспорени од стране опозиције (СНП, НСД, ДСС) али и од Српског националног савета, узалуд најављеним тужбама (пре свега НСД), епилог свега је био падање те теме у заборав. Наиме, према резултатима Државног статистичког завода (Монстат) број Срба је са 31,99% редукован на 28,77% Срба и на 0,34% Срба-Црногораца (укупно 29,11%, по методологији претходног пописа из 2003). Тиме је број Срба смањен за 10% (око 20.000 лица), иако су показатељи истог Монстата о природном прираштају указивали на повећање броја Срба, а процене на основу узорака (од 206.000 пописница) НСД и СНП (који су једини са српске стране овлашћени за праћење и учешће у истом) говорили о томе да је Срба било око 33%, као и узроци истраживања јавног мњења проДПС-овог Центра за демократију. Нешто изнад 34% Срба је била процена пре пописа²⁹ на основу нормалне дистрибуције збира узорака проДПС истраживача јавног мњења Центра за демократију³⁰.

Митрополит волколамски Руске православне цркве и предстојатељ за спољне послове Московске патријаршије, Иларион (Алфејев), приликом посете Београду у јулу 2011, према листу „Данас“ предложио

---

29 <http://www.slobodnamisao.net/article.306.news.html>

30 <http://www.cedem.me/sr/programi/istraivanja-javnog-mnjenja/politiko-javno-mnjenje.html>

је конфедерални статус за Митрополију црногорско-приморску унутар Српске православне цркве³¹. То би представљало давање аутономије и с временом аутокефалности Митрополији по узору на случајеве помесних цркава Јапана, Кине, Белорусије, Украјине и балтичких земаља. Из Српске православне цркве (СПЦ) је затим демантован навод из чланка листа „Данас“ о предлогу митрополита Илариона, док готово да нема навода о садржају разговора истог са политичким званичницима Подгорице.

Политичку јесен 2011. је означила дилема Министарства просвете о стварању „националних“ одељења, тј. посебних одељења за наставу на службеном црногорском језику као и на српском, хрватском, босанском језику по постојећем моделу наставе на албанском језику³². То је било логично решење на основу Закона о мањинским правима и слободама (2006), али и новоизмењеног и допуњеног (2007) Општег закона о образовању и васпитању (2002)³³. Уследила је политичка кампања НСД о потреби наставе на српском језику која не би била заснована на остваривању мањинских права. Убрзо им се у захтевима придружио и СНП, у погледу усклађивања Закона о избору одборника и посланика, предусловном за добијање датума преговора са ЕУ. Изгласавање изборног закона је захтевало двотрећинску већину, па тиме и учешће опозиције.

Преговори премијера Игора Лукшића с једне стране, и Андрије Мандића (НСД) Срђана Милића

---

31 http://www.danas.rs/danasrs/politika/ruska_crkva_predlaze_konfederalni_status_za_crnogorsku_mitropoliju.56.html?news_id=220124

32 <http://www.vijesti.me/vijesti/je-li-moguće-da-ce-vesti-nationalna-odjeljenja-clanak-17778>

33 <http://www.slobodnamisao.net/article.266.news.html>

(СНП) и Бранка Радуловића (ПзП) са друге стране су се одужили у августу 2011. У пет до дванаест је опозиција формирала свој захтев у виду опадајућих косих црта, запета, цртица и других знакова интерпункције који би спајали црногорски, српски, босански и хрватски језик³⁴, иако су ови језици по црногорској уставној нормативи (2007) јасно раздвојени на црногорски са једне, и српски, босански, албански и хрватски језик са друге стране³⁵. Недељу дана након почетка школске године (8.9.2011) постигнут је договор да се наставни предмет зове „Црногорски-српски, босански, хрватски језик и књижевност“³⁶. Проблем је касније настао око тога што су у великом броју штампани нови уџбеници на црногорском језику, према новом правопису и граматички, на новој абецеди. У пракси се име предмета најчешће скраћује на „црногорски језик и књижевност“, понекад на „црногорски-српски језик“ према ком постоји мало јачи отпор. Све у свему, Срби су уместо матерњег (по уџбеницима састављеним на српском језику ијекавског изговора) у 2011/2012. школској години већ увелико започели транзицију на црногорски језик, у имену и садржини, с обзиром на то да је знатан део српских аутора већ етнички очишћен из лектира³⁷.

Ни део договора о заједничкој комисији није испоштован, пошто иста није усвојила ниједну одлуку. А обећање о одржању прошлогодишњег (ма-

---

34 <http://www.vijesti.me/vijesti/opozicija-prvi-put-izasla-sa-predlogom-srpski-nastavi-knjizicama-clanak-35455>

35 http://www.skupstina.me/cms/site_data/ustav/Ustav%20Crne%20Gore.pdf

36 <http://portalanalitika.me/politika/vijesti/36633-postignut-dogovor-o-jeziku.html>

37 <http://www.in4s.net/index.php/magazin/kultura/22151-udbenici-puni-ideologije>

терњег) наставног плана и програма такође није испоштовано³⁸.

Док је НСД инсистирао на измени Општег закона о образовању и васпитању, СНП је тражио уступке по питању Закона о држављанству, а заједнички су наступали према властима. Наиме, процењено је да близу 33.000 грађана³⁹, углавном нецрногорске народности (и добрим делом српске међу њима), већ годинама чека процедуру натурализације. Многи од њих су дугогодишњи становници Црне Горе са већ склопљеним браковима са црногорским држављанима и неки чак и са потомством. Проблем је био око предлога њиховог брисања из бирачког списка, пошто су бирачко право стекли на основу претходног тумачења Уставног суда о грађанству (а не о држављанству) као изборном услову. Касније је усвајањем Устава (2007) изборно право опет приписано држављанима Црне Горе, а не њеним грађанима. Постигнут је компромис по предлогу решења СНП да се за тај сегмент становништва не тражи отпуст из матичног држављанства ради пријема у држављанство Црне Горе, наводно по олакшаној процедури. Нажалост, нема јавности доступних детаља о имплементацији тих решења пошто је и раније проблем био не у законима колико у спровођењу истих, односно у дискреционим моћима црногорских власти да успоравају процедуру у недоглед за појединце, а муњевито, мимо закона и преко реда, завршавају је за друге.

---

38 http://in4s.net/images/stories/BJRCG/dokumenta/politicki%20dogovor_page_1.jpg, http://in4s.net/images/stories/BJRCG/dokumenta/politicki%20dogovor_page_2.jpg

39 <http://www.in4s.net/index.php/politika/srbija-cg-srpska/11829-monstat-opet-falsifikuje>

Закон о избору одборника и посланика, узрок двомесечних интензивних преговора, најзад је усклађен с Уставом (2007), чиме је елиминисана могућност одржавања још једних противуставних (и правно неважећих) избора. Камен спотицања је настао у аутентичној заступљености представника националних мањина. Наиме, посебним договором је још раније створена посебна изборна јединица (за пет посланичких места) од већински албанских насеља. Сходно Закону о мањинским правима и слободама, Уставу али и међународним обавезама, престајало је питање заступања осталих мањина, које је било проблематично јер црногорске власти нису хтеле да понуде више од неколико изборних места за Бошњаке, Муслимане и Хрвате. Тако су Албанцима морали да одузму стечено право. Годинама је Скупштини одбор предлагао разна решења, а збиру немогућих жеља је додат и захтев НСД у виду „горњег прага“ за позитивну дискриминацију од 15%, којим би се нижи изборни праг онемогућио политичким представницима српске националне мањине. Компромис је постигнут горњим прагом од 15%, одузимањем посебне албанске изборне јединице, али и посебним фаворизовањем хрватске националне мањине, што је све негативно оцењено од стране Венецијанске комисије⁴⁰.

Тако су НСД, СНП и ПзП постигли компромис који се састојао од тога да се поништи могућност аутономног српског образовно-просветног система (по провизијама мањинских права) и постепено прихвата нови црногорски језик и образовни систем за Србе. Заузврат су редукована права албанске националне мањине, фаворизирана је хрватска и дефаворизирана

---

40 <http://www.sllistcg.me/PravniAktDetalji.aspx?tag=%7B%3E%7C%52-474C-423D-8921-3ACD728101F3%7D>

на српска заједница у свим представничким телима, укључујући локалне самоуправе.

У међувремену је (август 2011) обелодањена чињеница да се породица Карађорђевић обратила Европском суду за људска права у Стразбуру након одбијања највише црногорске инстанце да врати Карађорђевићима имовину на Цетињу, у Ријеци Црнојевића и Милочеру. Тим поводом су представници владајуће ДПС-СДП коалиције на разноврзне начине правдали неједнаки третман Петровића (којима је противно републичком Уставу, законом одређен привилегован положај и имовински статус у односу на друге грађане) и Карађорђевића. Најдаље је отишао Ервин Спахић из СДП који је рекао да су тиме Карађорђевићи показали непоштовање према црногорском законодавству, односно да није упознат с тиме да ли су они испоштовали процедуру. Потом је описао Карађорђевиће као „насилне владаре“ након „насилне анексије“ против које се „црногорски народ дигао оружаним устанком“⁴¹.

Црногорска држава је наставила да оспорава правно присуство СПЦ на својој територији. Иако су претходни случајеви прогнаних пароха Синише Смиљића (Св. Стефан) и Велибора Џомића (Подгорица) решени преиначењем одлука о њиховој депортацији, Подгорица се и даље односи према организационим јединицама (епархијама) СПЦ као према лицима без правног субјективитета. Захтева регистрацију, не признајући им стечена права и историјско присуство, склапајући посебне уговоре са свим верским заједницама (са католичком, исламском, чак и малобројном јеврејском) осим са српском

---

41 <http://www.in4s.net/index.php/politika/srbija-cg-srpska/10017-ervin-spahi-karaorevii-su-bili-nasilni-vladari-crne-gore>

– православном заједницом. Чак је у једном моменту премијер Лукшић рекао да је споран назив Митрополије црногорско-приморске јер је у „конфронтацији с категоријама црногорске нације и језика“ пошто своди појам Црне Горе на првобитне границе четири нахије, без Приморја⁴². Фебруара 2012. је становништво Пљеваља и поред великог снега и ниских температура изашло у значајном броју како би дочекало премијера Лукшића⁴³. Повод је био протест против одлуке МУП ЦГ да се протера целокупни пљеваљски протопрезвитеријат Милешевске епархије. Тима би целокупна општина Пљевља остала без иједног свештеника. Извршење одлуке о депортацији је одложено на неодређено време. Питање статуса свештенства СПЦ и даље остаје нерешено.

У расподели средстава из Фонда за мањине за 2011. годину је за пројекте српске националне мањине издвојено само 329.981 евра од укупног фонда од 800.000 евра. То је тек нешто преко 41%, иако Срби чине 60% мањинске популације збира националних мањина које заступају национални савети, по резултатима пописа који су највероватније оштетили број Срба⁴⁴. Тако су Срби у још једној неравномерној расподели средстава из тог Фонда оштећени за 152.000 евра.

На конкурс Министарства културе о суфинансирању пројеката из области културно-уметничког

---

42 <http://www.dan.co.me/?nivo=3&datum=2011-10-03&rubrika=Vijest%20dana&najdatum=2011-09-26&clanak=298984>

43 <http://www.vijesti.me/vijesti/strunjas-rok-vlastima-15-dana-da-prekinu-terror-nad-svestenstvom-clanak-60732>

44 Срби – 178.110 (28,73%), Бошњаци – 53.605 (8,65%), Албанци – 30.439 (4,91%), Муслимани – 20.537 (3,31%), Роми – 6.251 (1,01%), Хрвати – 6.021 (0,97%), Египћани – 2.054 (0,33%)

стваралаштва у 2011. години су помогнута само 3 пројекта српских културних стваралаца у износу од 2.200 евра, од укупно 203 пројекта и укупног фонда од 594.168 евра⁴⁵.

Према подацима Министарства за људска и мањинска права, од почетка примене Закона о личној карти, Закона о путним исправама и Закона о матичним регистрима (5.5.2008) до 16.12.2011. године је, на захтев грађана, издато 19.335 личних карата и 6.907 пасоша у којима су имена унета на српском језику и ћирилици⁴⁶. Из разлога противуставног подзаконског акта МУП-а, издавање возачке дозволе на ћирилици још увек није могуће.

Извештај истог Министарства показује да од 13.900 анкетираних у државној управи, локалној самоуправи и правосуђу чак 79,0% њих припада црногорској народности, а 8,6% српској. Тај проценат се није побољшао од прошле анализе, већ је само повећан њен обим. Када се одузме број запослених у локалној самоуправи (која има виши степен Срба због претходних и актуелних опозиционих власти), тај однос је 81,9% према 7,5%. Срби су најзаступљенији међу професионалним војним лицима (чак 20,5%) а најмање међу руководећим лицима (само 1 од 96 или 1%). По животној доби је Срба најмање међу запосленима испод 35 година старости (3,9%) а највише (12,4%) међу онима са 45 и више година. То значи да ће проценат Срба запослених у органима јавне управе и правосуђа константно и све брже опадати.

---

45 http://www.infomladi.me/fajlovi/mladi/attach_fajlovi/lat/vijesti/nvo/2011/04/pdf/rezultati_konkursa_2011_1.pdf

46 Издато је 1.420 личних карата на босанском, 4.922 на албанском и 483 на хрватском. Као и 5.941 пасоша на албанском, 1.417 на босанском, 355 на хрватском.

Ниједног запосленог Србина нити Српкиње, чак ни по уговору о делу, нема у Министарству за људска и мањинска права које је објавило ову студију али ни у Дирекцији јавних радова, Дирекцији за јавне набавке, Дирекцији за заштиту тајних података, Државном протоколу, Фонду за обештећење, Генералном секретаријату председника ЦГ, Генералном секретаријату Владе ЦГ, Лучкој управи, Министарству за информационо друштво, Секретаријату за законодавство, Управи за антикорупцијску иницијативу, Управи за младе и спорт, Управи за спречавање прања новца, Управи за воде, Канцеларији омбудсмана, Заводу за научну, просветну и културну и техничку сарадњу, Заводу за збрињавање избеглица, Градској општини Тузи, Основним судовима у Даниловграду, Плаву и Рожају, Основним тужилаштвима у Бару, Беранима, Плаву, Цетињу, Пљевљима и Улцињу, Подручним органима за прекршаје у Бару, Жабљаку, Колашину, Мојковцу, Херцег-Новом, Цетињу, Рожају и Плаву, Управном суду нити Вијећу за прекршаје.

По једној процени, несразмерно запошљавање у органима јавне управе и правосуђа, односно дискриминација Срба, супротно Уставу и Закону о државним службеницима и намјештеницима (2008), годишње наноси штету држави у износу од 30.000.000 евра, што је израчунато у неисплаћеним бруто-зарадама и пратећим додацима. Ако се урачунају и непописана радна места, посебно у парадржавним културним институцијама, та број се процењује и до 105.000.000 евра⁴⁷.

Од јесени 2011. јавља се осетна активност новоотвореног Генералног конзулата Републике Србије у

---

47 <http://www.youtube.com/watch?v=eZKt180Ka14>

Херцег-Новом. Сваки месец је обележен бар двама културним догађајима, у сарадњи са гостима из Србије (АКУД, „Иво Лола Рибар“, Хор, „Обилић“, „Атеље 212“ итд.) али и локалним посленицима српске културе у Боки – Галеријом, „Јосип-Бепо Бенковић“, хором, „Јединство“ из Котора (1839), СПЦ, Матицом Боке, Српским Соком ХН, Николом Маловићем и, „Књижаром Со“ итд⁴⁸.

У децембру 2011. се догодио још један покушај деложирања Матице српске – друштва чланова у Црној Гори, из радних просторија, које су власништво Ауто-мото савеза Србије. Судски извршитељи су уз помоћ припадника Управе полиције напустили просторије тек пошто им је показана правоснажна пресуда Врховног суда Црне Горе по питању имовинског спора око власништва над просторијама и Уговора о закупу.

На конкурс Министарства културе за суфинансирање пројеката/програма у области јавног информисања припадника српског народа у земљама региона је скоро четвртина фонда за 2012. упућена на подручје Црне Горе. 735.000.000 динара је дато радију Српског националног савета, 860.000.000 динара интернет– порталу www.in4s.net као и 900.000.000 динара дневном листу ДАН који је тешко идентификовати као српски медијум⁴⁹. Министарство за дијаспору је било још издашније, па је преко 35% свог фонда намењеног суфинансирању пројеката Срба у региону упутило Црној Гори, или 7.060.000.000 динара⁵⁰.

---

48 <http://www.hercegnovi.mfa.rs>

49 <http://www.kultura.gov.rs/konkurs-za-sufinansira-e-projekataprograma-u-oblasti-javnog-informisa-pripadnika-srp-skog-naroda-u-ze>

50 http://www.mvd.gov.rs/download/O_10052011_MVD_region.pdf

Према годишњем извештају Матице српске друштва чланова у ЦГ (МСДЧуЦГ) – 2011. су од донација прикупили чак 318.485,95€. Од тога је само 9.780,00€ пристигло из Црне Горе⁵¹ а највећи део из Србије. Од тога је највећи део дошао из буџета три ресора – Вера 194.789,00€, Дијаспоре 67.035,00€ и Културе 39.188,00€⁵².

Према истом извештају, МСДЧ у ЦГ је 2011. издвојила 11.600,00 евра за стипендирање 19 студената основних и постдипломских студија српског језика и јужнословенске књижевности на Филозофском факултету у Никшићу. Такође је у издаваштво књига уложено 2.152,00 евра. Остатак, односно гро трошкова се свео на некретнине, постројења и опрему, маркетиншке услуге, као и угоститељске услуге за многобројна гостовања.

---

51 Мтел доо Подгорица је донирао 2.400,00 евра; Комисија за хартије од вредности 210,00 евра; Херцег Фест ЈУ ХН 628,00 евра – Хотел „Пљевља“ доо 32,00 евра и Главни рачун Државног трезора Подгорица 6.510,00 евра

52 „Матица српска“ Нови Сад је упутила 4.881,23 евра; Привредна Комора Србије 454,00 евра, непознати донатор 2.358,72 евра

ИЗВЕШТАЈ О ПОЛИТИЧКИМ ПРАВИМА СРПСКОГ НАРОДА У РЕПУБЛИЦИ ХРВАТскоЈ 2011/2012. ГОДИНА

Крајем јула 2011. године Уставни суд Републике Хрватске прогласио је неуставним одредбе Уставног закона о правима националних мањина и Закона о избору саборских заступника, чијим је изменама и допунама од јуна 2010. делом био побољшан положај Срба у изборном законодавству. Изменама Закона о избору саборских заступника, Србима је било стављено у изглед да на парламентарним изборима добију и четвртог посланика у Сабору. Одлуком Уставног суда укинута је и уставноправна положба Српског народног вијећа као организације са статусом правног лица јавног права задуженог за координацију српских интереса у Републици Хрватској. Власти Републике Србије нису реаговале на ово умањивање стечених права српске заједнице, иако је Ердутским споразумом Србима зајамчена сразмерна заступљеност у хрватском Сабору⁵³, као и право на посебну

53 Сразмерна заступљеност српског народа и осталих националних мањина у Хрватском сабору обавеза је која терети Републику Хрватску по тзв. Писму о намерама Владе РХ упућеном Савету безбедности УН 1997. године. Ова изјава Владе РХ чини саставни део Ердутског споразума. Срби би тако требало да имају најмање 7 посланика у ХС, по резултатима пописа из 2001. године, али им хрватским законодавством још увек нису загарантована више од три посланичка мандата. Први Уставни закон о националним мањинама РХ усвојен 1992. Јемчио је Србима сразмерну заступљеност у Сабору (сходно резултатима пописа), али и постојање два аутономна котара – АК Книн и АК Глина. Ове одредбе Уставног

кровну организацију координације српских интереса са статусом правног лица јавног права⁵⁴.

Уочи обележавања годишњице операције „Олуја“ 2011. године, десило се неколико етнички мотивисаних инцидената. Шестог августа 2011. је на спомен-костурници српским жртвама из Другог светског рата у селу Вељун на Кордуну, белим спрејом исписано слово У са крстом. Милорад Пуповац је тада рекао да су, према изјавама мештана села, починиоци припадници Хрватске странке права из Чаковца⁵⁵. Случај није расветљен до краја. Десетог августа 2011. на Храму Светог Илије у Задру исписани су графити са усташким симболима⁵⁶. Случај није расветљен.

Хрватска оспорава избеглим Србима остваривање права стеченим из радног односа. Процењује се да од 350.000 избеглих свако други није решио ово питање. Према подацима хрватског Министарства регионалног развоја, конвалидацију радног стажа је од 2008. године, када је коначно укинут рок за предају захтева за повезивањем стажа, затражило 24.330 бивших становника Српске Крајине. До данас

закона суспендоване су 1995. године, непосредно после акције „Олуја“ и не налазе се у новом Уставном закону. Република Србија до данас није отворила ово питање, како пред УН тако ни у билатералним односима са Загребом.

54 <http://www.novosti.com/2011/08/usud-srpskog-narodnog-vijesa/>

55 Оскрнављена костурница на Кордуну, РТС, 6. август 2011; линк: <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/11/Region/936156/OskrnavljenakosturnicanaKordunu.html>

56 Усташки симболи на задарској цркви, РТС, 10. август 2011, линк: <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/11/Region/938044/Usta%C5%A1ki+simboli+na+zadarskoj+crkvi.html>

је обрађено 95 одсто предмета, али је позитивно решење добило свега 12.785 особа⁵⁷. Процењује се да још најмање 50.000 Срба из Крајине није успело да оствари своје право на зарађене пензије.

Према проценама Удружења пензионера из Хрватске, за пензије Срба Хрватска дугује између 800 и 900 милиона евра⁵⁸.

Хрватска оспорава Србима право на повраћај имовине, а од неких се чак и тражи да плате обнову својих кућа у износу од 25.000 до 50.000 евра. Такви захтеви иначе нису послати Хрватима којима су куће обновљене након рата⁵⁹.

У Хрватској је на помолу и историјски ревизионизам, пре свега према живим и неживим појединцима из времена комунизма. Овакве кораке најавило је августа 2011. хрватско Министарство унутрашњих послова, а и поједини свештеници отворено су критиковали „комунистичке злочине“ и то што Хрватска „затвара своје хероје“⁶⁰.

Почетком октобра 2011. хрватски министар унутрашњих послова Томислав Карамарко забранио је комеморативни скуп посвећен Србима убијеним рату 1991–1995. у Голубићу код Книна, под изговором да окупљање Срба може пореметити јавни ред

---

57 Хрватска српским избеглицама дугује милијарде, „Вечерње новости“, 11. август 2011; линк: <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/aktuelno.69.html:341226-Hrvatska-srpskim-izbeglicama-duguje-milijarde>

58 Срби из Хрватске и даље чекају дуг, „Актер“, бр. 137, 4. јун 2012.

59 Србима узимају куће, „Вечерње новости“, 4. јул 2012.

60 Погледати: Томислав Карамарко: Иконе злочиначких режима морају у повијесно смеће, „Слободна Далмација“, 24. август 2011, или Бискуп Кошић: Комунисти не дају своје злочинце, а ми своје хероје затварамо, „Слободна Далмација“, 24. август 2011.

и мир. Хрватске власти су том приликом наложиле и рушење спомен-обележја убијеним Србима, које се једним делом налази на поседу Српске православне цркве. Тврдње представника српске заједнице о претњама хрватских бранитеља да ће споменик бити миниран нису испитане⁶¹. Не располажемо подацима да је Република Србија било како реаговала на овај инцидент.

Влада Републике Хрватске је 29. септембра 2011. усвојила Предлог закона о поништавању оптужних предлога и пресуда које потичу од органа СФРЈ, СРЈ, СЦГ и Републике Србије. Овакав поступак уследио је као реакција Хрватске на 44 оптужнице које је Српско тужилаштво послало Хрватској, а у којима се, између осталих, налазе и имена истакнутих хрватских политичких и војних заповедника у време рата. Закон је потврђен у хрватском Сабору 21. октобра 2011⁶². Овај закон су критиковале како власти у Србији, тако и Европска комисија која је оценила да се таквим корацима угрожава регионална сарадња. Доношење овог закона јавно су критиковали СДП (који је након парламентарних избора у Хрватској, децембра 2011. године, преузео власт од ХДЗ-а), Иво Јосиповић, председник Хрватске, и Весна Пусић, актуелни хрватски министар спољних послова, као и Amnesty Internacional. Из Србије је реаговао државни секретар у Министарству правде, Слободан Хомен. Нова Влада Хрватске је крајем марта најавила покретање поступка уставности, али Закон до сада није стављен ван снаге.

---

61 Србима забрањена комеморација у Голубићу, Танјуг, 2.10.2011, http://www.mondo.rs/s219406/Info/ex-YU/Srbima_zabranjena_komemoracija_u_Golubicu.html

62 Линк: <http://www.euractiv.rs/eu-i-zapadni-balkan/2938-usvojen-zakon-o-nitavnosti-srpskih-optunica->

Почетком новембра 2011. у Београду усвојена је заједничка Декларација представника Србије, Хрватске, БиХ и Црне Горе о решавању проблема избеглица. Избегличка удружења Срба из Хрватске саопштила су да нису задовољна предложеним решењима, јер се баве само социјално најугроженијима, а не решавају општи проблем реституције одузете и уништене имовине прогнаних и избеглих Срба⁶³. Декларацијом је поздрављена донаторска конференција најављена за април 2012. као „последњи заједнички напор међународне заједнице“ на затварању поглавља избеглиштва у региону у периоду 1991–1995. Избегличка удружења су саопштила да Влада Србије није усвојила предлог Коалиције удружења избеглица из Хрватске да се у Декларацију уврсти одредба којом би се четири државе обавезале да започну преговоре о повратку незаконито одузетих имовинских и стечених права, као и да прихвати да је пропустила да обавести ЕУ да Хрватска одбија да започне дијалог о спровођењу Анекса Г Бечког споразума о сукцесији којим се гарантује да ће свим грађанима бити враћена права која су имали на дан 31.12.1990. године⁶⁴.

Иако је деоба дипломатско-конзуларних представништава бивше СФРЈ убрзана, тај процес је веома спор када је реч о друштвеној и приватној својини⁶⁵. Процењује се да око 400 предузећа из Србије потражује имовину у Хрватској.

63 Избеглице: Декларација није решење, Б92, 9.11.2011, http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=-2011&mm=11&dd=09&nav_category=12&nav_id=5563 56; <http://www.politika.rs/rubrike/ostali-komentari/Zajednicka-deklaracija-i-izbeglice.sr.html>

64 Миодраг Линта, Декларација и избеглице, „Политика“, 18.11.2011.

65 Јуре милионе Југе, „Вечерње новости“, 23. март 2012.

Почетком децембра 2011. у Хрватској су одржани парламентарни избори. Самостална демократска српска странка остварила је најбољи изборни резултат од свих српских странака. Као и у претходном сазиву, СДСС је једина је српска странка која има заступнике у хрватском Сабору, али није успела да освоји више од три посланичка мандата колико је српском народу загарантовано мањинским изборним законодавством. Апсолутну већину у Парламенту освојила је тзв. Кукуруику колација коју су чиниле левичарске опозиционе странке (СДП, ХНС-ЛД, ХДС, ХСУ). Иако је реч о странкама које се у српској јавности сматрају отворенијим према српском народу него што је случај са националистичким ХДЗ-ом, коалиција око СДП-а није понудила СДСС-у да уђе у Владу нити да чини део парламентарне већине у обиму у ком је то био случај у периоду 2007–2011. када је из редова СДСС на основу коалиционог споразума са ХДЗ-ом биран потпредседник Владе.

Крајем фебруара 2012. Канцеларија УНХЦР-а у Хрватској је објавила студију о повратку избеглих и прогнаних у Републику Хрватску. Из резултата истраживања проистиче да је стање лошије него 2006. Иако је број регистрованих српских повратника према подацима хрватске Владе порастао са 120.000 (2006. године) на 132.000 – колико је укупно регистровано до 2010. године – број повратника српске националности који су у раздобљу од 2006. до 2010. остали да живе у Хрватској пао је са 38% на 33%⁶⁶. Од укупно 132.000 регистрованих повратника српске народности, најмање 45 хиљада или 45% њих вратило се у Србију. Према подацима београдског Документационог центра Веритас, од 1. јануара 1996.

---

66 Саво Штрбац, Колико Срба се вратило у Хрватску, 6.3,2012, стр. А4

до данас на подручју Крајине и у близини њених данашњих граница убијено је најмање осамдесет троје Срба, од којих су многи повратници или су то били они који то поднебље нису напуштали. У овај биланс укључена су само етнички мотивисана убиства, као и тринаест сумњивих самоубиства. До данас ниједан починилац није пронађен.⁶⁷

Марта 2012. одборници ХСП Анте Старчевић у Вуковару поново су довели у питање одредбу градског Статута којом је Србима зајамчено право употребе српског језика и ћириличног писма у службеној комуникацији са градском управом. Одборници ове странке затражили су од градоначелника да се дописи српских одборника на српском језику и ћириличном писму не примају. Иако би такво поступање било директно супротно не само одредбама градског Статута и Уставном закону о правима националних мањина већ и пракси која је успостављена после 2009. године када је употреба српског језика озваничена Статутом града Вуковара, градоначелник Сабо је подржао захтев одборника ХСП-а и изјавио да би „такав допис требао бити враћен“⁶⁸. Неколико дана касније, на седници скупштине града, председник Градског већа Томислав Џанак је одбацио амандмане српских одборника због тога што су били написани ћириличним писмом⁶⁹.

Средином марта 2012. хрватске власти су изразиле негодовање због поступка рехабилитације Драгољуба Михаиловића, генерала Југословенске војске у Отаџбини, који се води пред Вишим судом у Бео-

67 Страдање повратника у Хрватској, „Политика“, 10.6.2012, стр. А9

68 Покрајине, „Вечерње новости“, 31.3.2012, <http://www.novosti.com/2012/03/pokrajine-101/>

69 Исто.

граду и најавиле да ће Републици Србији упутити протест уколико Михаиловић буде рехабилитован. Председник Хрватске Иво Јосиповић је изјавио да је Михаиловић „ратни злочинац“ и да ће се Хрватска „успротивити враћању точка историје уназад“, те да је поступак Михаиловићеве рехабилитације „штетан“ и „у супротности са историјским чињницама“⁷⁰. Са изузетком државног секретара у Министарству правде, власти Републике Србије нису се огласиле поводом овог покушаја ревизије историјских истина и мешања Хрватске у унутрашња питања Републике Србије⁷¹.

Ово није први пут да је Хрватска изразила негововање према дешавањима у Србији. Почетком августа 2011. хрватски МИП затражио је од српских власти да предузму мере због емитовања „негативних и неоснованих садржаја“ о Хрватској на телевизији Пинк⁷². У позадини приче заправо се налазио спор власника телевизије Пинк, Жељка Митровића, и хрватских власти око његове јахте на Хрватском приморју⁷³.

---

70 Погледати: Јосиповић опет напао четнике и Дражу, „Прес“, 24. март 2012, или: Нема враћања точка историје, „Блиц“, 1. април 2012.

71 Јосиповић против рехабилитације Михаиловића, „Политика“, 17.3.2012, стр. А 4; Рехабилитација Драже лош поглед, „Правда“, 17. 3. 2012, стр. 9.

72 Протест хрватског МИП-а због Пинка, РТС, 8. август 2011; линк: <http://www.rts.rs/page/stories/ci/story/3/%D0%A0%D0%B5%D0%B3%D0%B8%D0%BE%D0%BD/937054/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%B5%D1%81%D1%82+%D1%85%D1%80%D0%B2%D0%B0%D1%82%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B3+%D0%9C%D0%98%D0%9F-%D0%B0+%D0%B7%D0%B1%D0%BE%D0%B3+%D0%9F%D0%B8%D0%BD%D0%BA%D0%B0.html>

73 Јахта и Олуја, „Сведок „, бр. 787, 13. август 2011.

Априла 2012. после спроведеног поступка пред Одељењем за ратне злочине Вишег суда и Апелационог суда у Београду, министар правде Србије Снежана Маловић потписала је одлуку о изручењу Радојка Радмиловића (38) из Сремске Каменице Републици Хрватској. Радмиловић је тамо живео последњих десетак година у статусу избеглице, а у Хрватској је у одсуству осуђен на три године затвора због ратног злочина над цивилним становништвом. Према члану 4. Закона о избеглицама, лица са избегличким статусом требало би да имају исти третман као и домаћи држављани, што би значило да је њихово изручење другим државама забрањено осим ако је другачије предвиђено међународним уговором. Иако уговор о изручењу домаћих држављана у поступцима за ратне злочине са Републиком Хрватском није закључен, ово је већ други случај изручења, а за једно лице је поступак изручења у току⁷⁴. Радмиловић је убрзо по изручењу добио држављанство Републике Србије.

Према подацима којима располаже Напредни клуб, није дошло до напретка у погледу права Срба на службену употребу језика и писма, о чему сведочи пример Вуковара, али и бројних општина у Источној Славонији и Западном Срему где, иако су донети општински статuti којима је предвиђена равноправна употреба српског језика и ћириличног писма, ресорно министарство спречава постављање двојезичних табли са називима насеља на ћириличном писму иако у тим општинама Срби чине од 53 до 96% становништва, док се по Уставном закону о мањинама за реализацију овог права захтева да мањински народ чини трећину популације. Стање није боље ни у другим крајевима Хрватске, док у општинама Грачац и Плашки, где Срби чине 38,2% односно 45,9%

---

74 Саво Штрбац, Изручење избеглица,,„Политика,“ 18.4.2012.

становништва, упркос уставној обавези, у општинске статуте нису унете одредбе о равноправној употреби српског језика и ћириличног писма.⁷⁵

Почетком јуна 2012. патријарх Српске православне цркве г. Иринеј са члановима Светог архијерејског Синода СПЦ посетио је Загреб. Патријарх СПЦ је присуствовао Свечаној академији поводом отварања Српске православне опште гимназије Кантакузина Катарина Бранковић на Светом Духу у Загребу и сусрео се са највишим хрватским верским и политичким званичницима.

Односи Србије и Хрватске још увек су веома оптерећени дешавањима у прошлости. Иако се протеклих година оцењивало да се односи поправљају, у последњих годину дана било је доста варница на линији Београд – Загреб. Говор који је 5. августа 2011. одржала тадашња хрватска премијерка Јадранка Косор у Книну, поводом прославе акције „Олуја“ која се у Хрватској обележава као „Дан победе“, а у којем је упућен поздрав ратним злочинцима Анту Готовини и Младену Маркачку, изазвао је доста критика како од Срба у Хрватској и тамошње јавности, тако и из Србије⁷⁶. Многи сматрају да је такав наступ Косорове заправо био у сврху предизборне кампање ХДЗ-а⁷⁷. У Хрватској се и даље води полемика о томе да ли је било етничког чишћења у „Олуји“, а у тој земљи се

---

75 Регистар географских имена националних мањина Републике Хрватске, Загреб, Државна Геодетска управа РХ, децембар 2011, стр 7.

76 Реакције на говор Косорове, РТС, 7. август, 2011; линк: <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/11/Region/936316/Reakcije+na+govor+Kosorove.html>

77 Поздрав Готовини и Маркачу са обљетнице у Книну, „Радио Слободна Европа“, 5. август 2011; линк: http://www.slobodnaevropa.org/content/hrvatska_oluja_vojno_redarstvena_akcija_knin/24288214.html

организују предавања која говоре о томе да су Срби из Крајине сами отишли, пре војне операције, и даје се медијски простор тврдњама да је тадашњи председник Фрањо Туђман заправо чувао Србе⁷⁸.

Јадранка Косор, у својству хрватског премијера, 24. августа посетила је Приштину и том приликом изјавила да је Хрватска „највећи пријатељ Косова на Балкану“⁷⁹, што је додатно заоштрило односе Београда и Загреба.

Штавише, на реакције тадашњег председника Србије и министра спољних послова, који су критиковали такве иступе највиших хрватских званичника, реаговало је хрватско Министарство спољних послова због, како се наводи у саопштењу, „неприхватљивих и увредљивих изјава србијанског председника Бориса Тадића и министра вањских послова Вука Јеремића“⁸⁰.

Формирањем нове коалиционе Владе у Загребу, са СДП-ом и Зораном Милановићем на челу (23. децембра 2011), утихнуле су тензије које су се јавиле у предизборном периоду у Хрватској. Последња варница избила је након интервјуа (тада кандидата) председника Србије Томислава Николића немачком листу *Frankfurter Allgemeine Zeitung* и коментара које је дао око Вуковара⁸¹. Иако је и даље упитно

78 Повјесничари: Безумне пресуде нашим генералима, „Слободна Далмација“, 6.8.2011; линк: <http://www.slobodnadalmacija.hr/Hrvatska/tabid/66/articleType/ArticleView/articleId/145427/Default.aspx>

79 Тачи и Косорова: Природно пријатељство, РТС, 24. август 2011; линк: <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/Politika/944612/Jadranka+Kosor+u+Pri%C5%A1tini.html>

80 Саопштење хрватског МИП-а, 27. август 2011; линк: <http://www.mvpei.hr/MVP.asp?pcpid=1123>

81 Интервју Томислава Николића ФАЦ-у: <http://www.faz.net/aktuell/politik/ausland/wahl-in-serbien-die-serben-durften-nicht-entscheiden-wo-sie-leben-wollen-11750937>.

шта је заиста Николић рекао FAZ-у, уследила је критика из Загреба. Премда је било говора о доласку хрватског председника на инаугурацију новог председника Србије Томислава Николића, до тога ипак није дошло.

Најављени улазак Хрватске у Европску унију од јуна 2013. отвара питање како ће се ова земља понашати када је реч о приступним преговорима Србије и колико ће их условљавати. Из изјава које су у протеклом периоду давали хрватски званичници наслућује се да ће се од Србије тражити да се прво реше питања око спорне границе на Дунаву, као и враћања спорних објеката који су некада припадали хрватским фирмама (првенствено имовина ИНА-е)⁸².

Још увек није дошло до повлачења међусобних тужби Србије и Хрватске за геноцид, и поред тога што се овај потез стално најављује.

---

html. Овај интервју изазвао је доста полемика о томе шта је заправо Томислав Николић рекао о Вуковару.

82 Загреб тражи део Србије,,Правда“, 9. август 2011; линк: <http://www.pravda.rs/2011/08/09/zagreb-trazi-deo-srbije/>

ЗАКЉУЧАК:

Положај српског народа у Хрватској већ је дуго оптерећен проблемима насталим током рата: повраћај имовине, остваривање права на пензије и зараду, остваривање станарских права, право на повратак. И у протеклој години ови проблеми нису решени, а стално се јављају нови. Остваривање мањинског права Срба у Хрватској веома је отежано и изложено сталним проблемима који долазе из самих институција у чијој основи и даље присутна нетрпељивост према Србима у Хрватској.

У протеклој години није се много урадило на побољшању права српског народа у Хрватској и решавању бројних проблема које српски народ тамо има. Уколико се оваква пракса настави, проблем Срба у Хрватској биће разрешен не кроз савладавање проблема које имају, већ њиховим постепеним нестанком.

Питање положаја српског народа у Хрватској се у из перспективе хрватских власти и даље посматра кроз ратну тематику и чести су коментари хрватских званичника из којих се свако интересовање Србије за српски живаљ коментарише као покушај ревизије историје и тумачи кроз „великосрпску причу“.

Поред питања из белгих и несталих у Хрватској и њихових права и имовине, Србија има и бројна отворена економска и политичка питања са Хрватском а тичу се границе, сукцесије, повраћаја имовине српских фирми.

ПРЕПОРУКЕ:

- Србија би морала да дефинише јасну стратегију односа са Хрватском који ће укључивати и јасан став о питању и положају Срба у Хрватској, те да одреди јасне смернице и критеријуме по којима ће се та политика водити.
- Србија би морала стално да подсећа хрватске власти на испуњење оних обавеза које су проистекле из билатералних и међународних уговора и споразума а нису спроведене.
- Србија би морала да дефинише стратегију према Србима у Хрватској на основу јасне анализе свеукупних изазова и проблема са којима се Срби у тој земљи суочавају.
- Србија би морала да пружи знатно већу планску и економску потпору српским срединама у Хрватској.
- Уместо политике попуштања зарад добрих односа са Хрватском, Србија би морала да заузме јасан став о кључним питањима за себе и да га предочи хрватским властима са подједнаком одлучношћу са којом то чини Хрватска.

ИЗВЕШТАЈ О ПОЛИТИЧКИМ ПРАВИМА СРПСКОГ НАРОДА У РЕПУБЛИЦИ МАКЕДОНИЈИ 2011/2012. ГОДИНА

Положај српског народа у Републици Македонији није се значајније мењао током протекле године. Питање статуса и слободе деловања Српске православне цркве остало је нерешено. Штавише, поново су ухапшени поглавар Охридске архиепископије Јован Шести и многобројни његови сарадници.⁸³ Вранишковски је ухапшен када је покушао да уђе у Македонију, његов одвокат изјавио је да је то учинио како би издејствовао ново суђење. Многобројне међународне организације посвећене заштити људских права оцилиле су однос македонске државе према архиепископу Јовану (Вранишковском) као политички и верски прогон.⁸⁴ Посебно је сумњива чињеница да је хапшење архиепископових сарадници

---

83 *Поново ухапшен владика Јован, RTS*, 12. децембар 2011, <http://www.rts.rs/page/stories/ci/story/3/%D0%A0%D0%B5%D0%B3%D0%B8%D0%BE%D0%BD/1007286/%D0%9F%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BE+%D1%83%D1%85%D0%B0%D0%BF%D1%88%D0%B5%D0%BD+%D0%B2%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B8%D0%BA%D0%B0+%D0%88%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD.html>

84 DOCUMENT – EUROPE AND CENTRAL ASIA: SUMMARY OF AMNESTY INTERNATIONAL'S CONCERNS IN THE BALKANS. JANUARY – JUNE 2005, Amnesty International, <http://amnesty.org/en/library/asset/EUR05/001/2006/en/28018728-d44a-11dd-8743-d305be-a2b2c7/eur050012006en.html>; *Macedonia, FREEDOM IN THE WORLD*, <http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/2006/macedonia?page=22&year=2006&country=7006>; <http://www.poa-info.org/>

ка уследило након бруталног убиства петорице Македонаца у близини Скопља.⁸⁵

На обали Смиљковског језера у близини Скопља 12. априла 2012. године пронађена су тела петорице Македонаца. Брутално убиство изазвало је бурну реакцију јавности. Сместа су оптужени албански екстремисти. Сумњало се да је убиство одмазда за ранију погибију једног Албанца у сукобу са полицијом. После неког времена полиција је у акцији *Монструм* ухапсила групу осумњичених Албанаца. Поред тога што је полиција од почетка настојала да, говорећи о томе да је реч о исламским екстремистима скрене пажњу са питања националне припадности, поједини македонски аналитичари и незадовољни Албанци тврдили су да иза свега стоје Срби и Србија.⁸⁶

У изборној кампањи у Србији коалиција око Српске напредне странке у свом чланству је имала и странку Македонаца у Србији. Ипак, иако је најавио, председник Републике Македоније, Ђорђе Иванов, отказао је свој долазак на инаугурацију Томислава Николића. Демократска партија Срба у Македонији која је у коалицији са владајућим ВМРО-ом, чији је члан Иванов, замрзнула је зато своје односе са председником Републике Македоније.⁸⁷

Због непристајања Албанаца у Македонији да буду пописани, прекинуто је одржавање пописа. Вероватно у страху да би се могло показати да чине

---

85 *Македонска полиција привела најближе сараднике владице Јована Вранишковског*, „Блиц“, 21.5.2012. <http://www.blic.rs/Vesti/Hronika/324713/Makedonska-policija-privela-najblize-saradnike-vladike-Jovana-Vraniskovskog>

86 *АЛБАНИ: КРИВИ СУ СРБИ И МАКЕДОНЦИ*, „Курир“, 5.12. 2012, 16

87 *ПЛАШТ ПРЕКО ВОЉЕ НАРОДА*, „Вечерње новости“, 06.13.2012, 3

мање од 20% становништва, албански представници су напустили установе задужене за одржавање пописа, а попис је прекинут.

Српска и македонска влада су се договориле око обележавања годишњице почетка Првог балканског рата. Ова одлука је тим важнија јер су споменици из тог времена скрнављени како од бугарских окупатора тако и од македонских комунистичких власти после 1945. године. Такође, организована ревизија и политичка злоупотреба Балканских ратова каква је виђена после 1990. године не би била могућа да је из ње изостала званична Македонија. Информације којима располаже Напредни клуб говоре да је званична Србија почетком јула 2012. зауставила финансирање обнове спомен-комплекса Зебрњак.

ИЗВЕШТАЈ О ПОЛИТИЧКИМ ПРАВИМА СРПСКОГ НАРОДА У РЕПУБЛИЦИ СЛОВЕНИЈИ 2011/2012. ГОДИНА

Политички статус српског народа, као и осталих непризнатих националних мањина у Републици Словенији је у току протекле године погоршан. Влада Републике Словеније укинула је 28. јуна 2012. тело у коме су били представљени припадници непризнатих националних мањина⁸⁸. Реч је о Савету за питања народа бивше СФРЈ који је основан при Влади Републике Словеније у складу са Декларацијом о положају припадника националних заједница народа бивше СФРЈ коју је Словеначки парламент усвојио двотрећинском већином фебруара 2011. године⁸⁹. Савет је бројао 12 чланова, од којих су шест чинили представници Владе, а остале по један представник непризнатих народа поменутих у Декларацији. Удружење непризнатих народа уложило је протест Влади Словеније и позвало је да одлуку преиначи⁹⁰.

Неколико дана раније Европски суд за људска права у Стразбуру досудио је одштету у висини од двадесет хиљада евра у корист једанаест лица која су пред тим судом водила поступак против Републике Словеније⁹¹ због незаконитог брисања из Регистра сталног пребивалишта које су словеначке власти

88 http://www.dnevnik.si/novice/aktualne_zgodbe/1042538717

89 <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=20117&stevilka>

90 http://www.siol.net/novice/slovenija/2012/06/narodov_sfrj_protest_ukinitev_svet_vlada.aspx

91 <http://www.blic.rs/Vesti/Svet/330650/Jansa-Slovenija-nemanovca-za-izbrisane-drzavljane-eksJu-republika>

спровеле 1992. године над око 30.000 грађана, што је резултирало губитком готово свих права која су у Словенији до тада уживали (социјалних, економских, права на образовање, што је често било праћено депортацијама, депоседовањем имовине и губљењем права на наслеђивање...) ⁹². Процењује се да највећи број ових лица припада српском народу. Словеначки парламент је марта 2010. усвојио новелу Закона о уређењу статуса држављана држава наследница бивше СФРЈ којим је предвиђено ретроактивно враћање права сталног пребивалишта за 25.671 грађана, али Закон није решио питање надокнаде штете коју су избрисани грађани претрпели.

Због непризнавања статуса мањине, Србима у Словенији и даље прети асимилација, у првом реду због непостојања наставе на српском језику у словеначким школама. Словеначке власти су одлучне да Србима не признају статус националне мањине, што правдају наводном условљеношћу признавања мањинских права уставном ревизијом. Међутим, приметно је и да Република Србија која до сада није показала вољу да у билатералним односима као приоритетно питање постави питање организовања наставе на српском језику за српске ученике у Словенији, иако Закон о основном образовању Републике Словеније од 1996. предвиђа могућност закључивања међународног уговора, на основу кога би за српске ученике могла бити установљена допунска настава на матерњем језику и без промене Устава.

---

92 Уп. Извештај о политичким правима српског народа у региону, Напредни клуб, Београд 2011, стр 83.

ИЗВЕШТАЈ О ПРАВИМА СРПСКОГ НАРОДА У РУМУНИЈИ 2011/2012. ГОДИНА

Према прелиминарним подацима са пописа становништва и имовине одржаном 20. октобра 2011. године (званични подаци се очекују тек у марту 2013), у Румунији живи 18.481 припадник српске националности. Према подацима са пописа из 2002. године, број Срба је био 22.256, што показује да се број становника српске националности смањило за приближно 21 проценат. Тако се према званичним подацима Румунског института за статистику Срби сврставају у групу мањинског становништва са мање од 20.000 становника⁹³.

Последњи попис потврдио је тренд претходног. Наиме, највећи пад у броју становника српске националности од 1930. године⁹⁴ забележен је на попису из 2002. када се број становника смањило са 29.080 (колико их је било према попису из 1992) на 22.256, односно за 22,47 процената.

Чињеница да се број становника српске националности смањује није зачуђујућа с обзиром на то да

---

93 <http://www.insse.ro/cms/files%5Cstatistici%5Ccomunicat%5Calte%5C2012%5CComunicat%20DATE%20PROVIZORII%20RPL%202011e.pdf>

94 У пописима становништва у Румунији од 1930. године Срби су представљани заједно са Словенцима и Хрватима, што донекле представља проблем у утврђивању промена у српској популацији током протеклих деценија на тпм подручју. Коришћење тих података је до неке мере омогућено, будући да су Срби увек чинили око 85% становништва у тој групи. Почевши од пописа из 1992. године, Срби имају засебну рубрику.

се смањује и број већинског, румунског становништва и осталих мањина, осим ромске. Узроке смањења мањинског (у конкретном случају – српског) становништва треба тражити у паду наталитета, као и у негативном салду миграције, асимилацији, али и у смањењу броја школа на српском језику. Морталитет има пресудан утицај на смањење српског становништва у селима, док у градским срединама главни фактор јесте асимилација.

На територији Румуније Срби су махом насељени у Банату, и то у четири жупаније: Тимиш (приближно 26%), Караш-Северин (приближно 27%), Арад (5,5%) и Мехединц (5%)⁹⁵. Према последњем попису, до најзначајнијег смањења броја становника српске националности дошло је у сеоским областима, али и у Темишвару.

Од броја пописаних који су се изјаснили као Срби 2011. године, приближно 60% процената наводи српски језик као матерњи. Српско становништво је радно способно и сви поседују бар основношколско образовање.

Срби у Румунији представљају једну од 19 националних мањина, а према попису из 2002. налазили су се на осмом месту по бројности. Званични подаци о томе на ком се тачно месту налазе данас, на основу резултата последњег пописа, још увек нису доступни.

Остварење колективних права Срба, као и права осталих националних мањина у Румунији јесте законски регулисано по узору на европске стандарде. И пре доношења новог Устава, након обарања режима Николаја Чаушеског, усвојена је Декларација о националним мањинама. Декларација подразумева заштиту мањина од било ког облика дискримина-

---

95 90 Подаци наведени на основу пописа становништва из 2002. године

ције, насилне асимилиције или сегрегације и гарантује права као што је право на образовање на матерњем језику, као и верско и морално образовање деце припадника мањина⁹⁶.

Поред тога, гаранције поштовања права националних мањина дате су и у Уставу Румуније. Према члану 62. Устава Румуније који је донет 1991, једна национална мањина може да буде представљена једном организацијом⁹⁷. Уставом је представницима мањина загарантовано једно посланичко место у Парламенту уколико на изборима не освоје довољно гласова. Члан 32. садржи одредбе које се односе на право националних мањина „да уче свој матерњи језик и стичу образовање на том језику“.

У оквиру система институционалне заштите мањина у Румунији, румунска влада је успоставила Савет за националне мањине. Савет је састављен од три представника мањинских заједница које су заступљене у Парламенту. Улога Савета јесте јачање веза између националних мањина и њихових организација, као и подршка и анализа активности које се предузимају у сврси образовања мањина на матерњем језику. Према речима српских представника, Савет добро функционише и у односу на претходну годину постоји помак у виду формирања сопствене Правне комисије Савета чија је улога да указује на

---

96 The Declaration of the Government of Romania on National Minorities, Press release, Buchurest, November 20, 1991, page 3.

97 Устав Румуније из 1991. године, члан 62 (2): Организације грађана који припадају националним мањинама, које на изборима не добију потребан број гласова да би биле заступљене у Парламенту, имају право на једно посланичко место у условима изборног закона. Грађани једне националне мањине могу бити представљени само једном организацијом.

битне ситуације које се односе на права и активности националних мањина и да их верификује. Срби истичу и да су посебно задовољни радом Департмана за међуетничке односе при Влади Румуније.

Међутим, Румунија још увек није усвојила посебан закон о националним мањинама, иако се о њему у скупштинским одборима расправља веома дуго. У протеклој години формулисани су неки параграфи Закона и на његовом тексту раде стручне комисије, али његово усвајање још увек није приоритетно, нити му се посвећује пажња на јавним расправама. С друге стране, румунски Устав признаје већу правну снагу преузетим међународно-правним обавезама у односу на домаће прописе.

Према члану 62. Устава Румуније, којим се гарантује присутност представника националних мањина у Парламенту, Срби имају једног представника⁹⁸. Српски посланик има равноправан положај у односу на представнике осталих мањина. Члан је парламентарне групе националних мањина и комисије за културу и активно учествује у промоцији предлога који иду у корист мањинских група. Најзначајнији учинак у последњој години тиче се усвајања предлога који се односе на Закон о настави.

Срби су у Румунији прилично добро интегрисани у државне институције. Када је реч о учешћу Срба у локалним институцијама, оно се одвија на два начина: преко политичких странака чији су чланови наши сународници и преко Савеза Срба у Румунији, кључне српске организације.

На локалним изборима који су одржани 10. јуна 2012. Срби су имали своје кандидате у две жупаније и у Темишвару. У жупанији Караш-Северин четири

---

98 Српски представник је проф. др Душан Попов, од сазива Скупштине 2008.

посланика кандидовала су се на листи Савеза Срба у Румунији, а у жупанији Тимиш и у Темишвару српски кандидати су били на листи Демократског савеза Мађара, уз представнике бугарске и украјинске мањине. Након избора Срби су добили 11 одборника са листе ССР, 11 са листи партија и имају пет председника општина, такође са партијских листи.

Срби у Румунији нису организовани у посебну политичку странку која би заступала њихове интересе, те ту функцију обавља Савез Срба у Румунији⁹⁹.

У последњих годину дана ССР је организовао бројне културно-уметничке манифестације са циљем очувања националног идентитета, а само неке од њих су: отварање „Српске куће“, традиционални „Маратон српског фолклора“, „Караван обичаја и традиције“ (као део кампање за локалне изборе), „Дани српске културе“ у Темишвару, Сабор народног стваралаштва, Фестивал дечјег фолклора „Венац“, Светосавска академија, итд. На Скупштини ССР крајем априла изабран је нови председник ССР-а, Огњан Крстић.

Према подацима са пописа из 2002. Срби су по образовању заузимали треће место међу мањинским групама у Румунији, иза Јевреја и Мађара. Иако спадају у образованији део популације, један од највећих проблема Срба у Румунији тиче се управо образовања¹⁰⁰. С обзиром на то да се смањује број ђака, долази до гашења српских школа. У 2011. број српских ђака кретао се око 450, од чега је бар половина похађала Гимназију „Доситеј Обрадовић“ у Темишвару. Поређења ради, број српских ђака након Другог светског рата у Румунији био је 9.000.

---

99 <http://savezsrba.ro/o-nama/istorijat-saveza-srba-u-rumuniji/>

100 95 „У Румунији се гасе српске школе“, „Сведок“ бр 817, 6. март 2012; линк: <http://www.svedok.rs/index.asp?show=81613>

Од јесени 2010. Србима су затворене четворогодишње школе у Великом Семиклушу, Ченеју и Српском Сематрону, те се образовање на матерњем језику сада одвија у седам четворогодишњих школа са једним учитељем и 85 ђака. У Темишвару, српску гимназију „Доситеј Обрадовић“, где је настава организована за ученике од првог разреда основне до четвртог разреда средње школе, 2012. похађало је 200 ђака¹⁰¹, од којих је било 19 матураната. Високошколско образовање на српском језику одвија се на универзитетима у Букурешту и Темишвару где постоје катедре за србистику. Прошле године није било гашења школа, али представници Срба у Румунији изражавају бојазан да би до тога могло да дође на јесен због смањења броја ђака.

Процес асимилације и склапања мешовитих бракова, како наводе Срби у Румунији, кључни су фактори смањења броја ђака. С друге стране, у румунском Закону о настави постоји ставка која се односи на функционисање школа са мањим бројем ђака од предвиђеног, али она посебно не уређује положај националних мањина. Отвара се простор у ком је неопходно применити позитивну дискриминацију, јер ће у супротном Срби у Румунији остати без образовања на матерњем језику.

Када је реч о информисању на матерњем језику, ситуација се оцењује као задовољавајућа, а у протеклој години Срби су добили још једно ново гласило. Недељник на српском језику Наша реч излази већ дванаест година за редом, а значајан је и тромесечник Књижевни живот, једино књижевно гласило на српском језику у Румунији. Активан је и програм на радију Банат Линк¹⁰², првом радију на српском

---

101 <http://www.novosti.rs/vesti/planeta.301.html:385495-Rumunija-U-srpskoj-gimnaziji-sve-manje-djaka>

102 <http://www.banatlink.ro/>

језику који емитује програм од 2009. Поред тога, два сата недељно емитује се и емисија на српском језику на Радио Темишвару и емисија „Српски видици“ у регионалном студију темишварске румунске националне телевизије, која траје 25 минута. Међутим, програм телевизије, с обзиром на то да је она регионална, могу пратити само Срби на подручју Баната. Гласила финансира румунска држава, односно ССР, средствима која наменски добија од државе. Србија не учествује у финансирању рада медија.

Румунска држава финансијски подржава активности српске заједнице окупљене око ССР наменским субвенцијама. Средства су намењена финансирању културних и уметничких програма и покривању трошкова плата запослених у релевантним институцијама. Прошле године субвенције румунске Владе српској заједници износиле су 565.000 евра.

Поред тога, румунска држава обезбеђује плате и за 40 свештеника Српске православне цркве у Румунији. Иако су односи Српске и Румунске православне цркве традиционално сестрински, један од проблема са којима су се Срби суочили у протеклом периоду јесте потешкоћа повраћаја имовине Српске православне цркве у Темишварској епархији, као и питање повраћаја Макиног дома у Темишвару.

Неуједначен развој средина у којима Срби у Румунији живе један је од кључних проблема. У томе лежи и један од узрока смањења броја српског становништва. Инвестиције у тим подручјима сасвим изостају, а организованих улагања Србије у те регионе нема. Највећи проблем јавља се у подручјима која су удаљена од градских центара.

Протеклу годину обележило је десетак посета српских званичника Србима у Румунији, најчешће захваљујући активностима које је организовао Савез

Срба у Румунији. Најчешћи сусрети су били са представницима Амбасаде, генералним конзулом и министрима који су посећивали Румунију. Приликом сваког сусрета првенствено се говорило о положају Срба у Румунији. Срби из Румуније оцењују сарадњу са институцијама отаџбине као добру, али сматрају да је потребно повезивање са свим институцијама и предлажу оснивање посебног сектора за сарадњу са Србима из региона.

На међудржавном нивоу односи Србије и Румуније се обично оцењују као добросуседски и пријатељски. Из економског аспекта, један од главних спољнотрговинских партнера Србије јесте Румунија, јер је до маја 2012. у Румунију остварен извоз у износу од 404,3 милиона долара, што ставља ову државу на четврто место у трговинској размени¹⁰³.

У новембру 2011. дошло је до сусрета на највишем државном нивоу, када је председник Румуније Трајан Басеску посетио Србију, срео се са тадашњим председником Србије Борисом Тадићем, изразио подршку Србији на путу евроинтеграција и потврдио став да Румунија неће признати самопроглашену независност Косова и Метохије¹⁰⁴. Осим тога, дошло је и до сусрета представника војног врха¹⁰⁵, као и до обављања заједничких трилатералних војних вежби Србије, Мађарске и Румуније са циљем борбе против поплава које угрожавају становнике трију држава.

С друге стране, упркос добросуседским односима, Румунија је запретила ускраћивањем подршке

---

103 <http://webrzs.stat.gov.rs/WebSite/public/PublicationView.aspx?pKey=41&pLevel=1&pubType=2&pubKey=1207>

104 <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/Politika/982650/Basesku+u+Srbiji.html>

105 http://www.vs.rs/index.php?news_article=ef502670-f0a9-102f-8d2f-000c29270931

Србији за добијање статуса кандидата за ЕУ због спорног „влашког питања“. Након потписивања Протокола о националним мањинама између српске и румунске стране, Румунија је гласала да се Србији одобри статус кандидата. Овакав потез румунске дипломатије био је непријатно изнађење не само за српску јавност већ и за Србе у Румунији¹⁰⁶, иако њихови представници наводе да јавних реакција није било. Осим тога, Румунија је ускратила и подршку Вуку Јеремићу за председавање Генералном скупштином УН-а и гласала за литванског кандидата. Поред тога, суседски односи су оптерећени и положајем Румунске православне цркве у Србији, али и Српске православне цркве у Румунији.

Као и претходних година, српски медији су највише извештавали о билатералним односима двеју земаља, а слабо и спорадично о положају српске мањине у Румунији. Веће интересовање за битне догађаје који утичу на живот Срба у Румунији, као што су локални избори и избор за новог председника Савеза Срба, показали су новосадски медији.

---

106 <http://glassrbije.org/%C4%8Dlanak/srbi-u-rumuniji-iznena%C4%91eni-poku%C5%A1ajem-blokade-kandidature-srbije>

ЗАКЉУЧАК:

Положај Срба у Румунији може се оценити као задовољавајућ. Срби уживају сва грађанска и мањинска права гарантована Уставом и законима Румуније. Срби су интегрисани у државне и локалне институције и у друштво у целини.

Једино што и даље изостаје јесте Закон о националним мањинама. Помак ка усвајању овог закона је мали и његово доношење се одлаже већ годинама.

Треба имати на уму да је Румунија прилично погођена економском кризом која је довела до политичких турбуленција у последњих годину дана, те је од почетка 2012. променила две владе, а трећа је изгласана у мају 2012. Осим тога, почетком јула, на иницијативу нове Владе Виктора Понта, Парламент је изгласао неповерење председнику Трајану Басескуу који је суспендован, а о његовом задржавању на функцији председника одлучиваће грађани на референдуму. У нестабилним економским и политичким условима може се рећи да Срби деле судбину својих суграђана у Румунији.

Највећи проблеми са којима се Срби у Румунији већ годинама суочавају јесу убрзано старење становништва и, како показују прелиминарни подаци са последњег пописа, изумирање српског живља на територији Румуније. Осим тога, битан фактор јесте и процес асимилације, најчешће преко мешовитих бракова. Последица свега јесте смањење броја српских ђака и затварање школа на српском језику. Доступност информисања на матерњем језику је такође један од проблема.

С друге стране, изостају инвестиције у подручја у којима живе Срби, а која су махом гранична, што доводи у питање њихов економски опстанак. Средства која отаџбина улаже у Србе у Румунији су недовољна, а изостаје и неопходна институционална подршка када је реч о очувању српских школа, сходно томе и језика као једног од основа националног идентитета.

У медијским извештајима у Србији мало пажње се посвећује самој српској заједници у Румунији, а много више институционалним и политичким процесима између двеју земаља, тако да је до информација о стварном животу Срба у Румунији тешко доћи.

ПРЕПОРУКЕ:

- Појачавање подршке институција Србије активностима Срба у Румунији, пре свега на пољу образовања.
- Повећање финансијских улагања у очување српског становништва у Румунији и његовог националног и културног идентитета.
- Развој стратегије улагања у областима насељеним Србима.
- Дипломатске акције усмерене на очување образовања на српском језику.
- У међудржавним сусретима у разговору већи акценат ставити на права и положај Срба у Румунији.

ИЗВЕШТАЈ О ПОЛИТИЧКИМ ПРАВИМА СРПСКОГ НАРОДА У МАЂАРСКОЈ 2011/2012. ГОДИНА

У Мађарској је октобра 2011. одржан попис становништва¹⁰⁷. Коначни резултати још увек нису познати, а према прелиминарним резултатима пописа¹⁰⁸, број становника у Мађарској је пао испод десет милиона и сада износи 9.982.000. Подаци о Србима, као и о осталим припадницима мањина, очекују се у другој половини 2012. године. Срби нису спроводили анкете у својој заједници како би проценили колико ће их бити према новом попису, али сматрају да ће број становника српске националности опасти. Према попису из 2001. број Срба у Мађарској јесте 7.350 и једна су од најмањих националних заједница¹⁰⁹.

Разлози због којих треба очекивати пад у броју српске популације у Мађарској произилазе из следећих чинилаца: 1) српско, као и укупно становништво у Мађарској, постаје све старије; 2) прошли попис (2001) обухватио је и стране држављане који де факто живе у Мађарској, а међу њима је још увек било и оних Срба који су у ту државу дошли у време агресије на СРЈ 1999, а који су се у међувремену или одселили у треће земље, или вратили у Србију; 3) у методологији пописа за 2011. извршене су изме-

---

107 Званична интернет-презентација посвећена попису:
<http://www.nepszamlalas.hu/?langcode=en>

108 Прелиминарни резултати пописа из 2011. су доступни на следећем линку: http://www.nepszamlalas.hu/files/sharedUploads/Anyagok/2012/04_ho/enepszelo2011.pdf

109 Попис становништва у Мађарској, 2001. година, линк:
<http://www.nepszamlalas.hu/eng/>

не које не иду у прилог мањинама, као на пример, на прво место стављена је мађарска народност, за разлику од пописа 2001. када су по абecedном редоследу наведене народности; у попису 2001. постојала је могућност да се заокруже три народности, а 2011. две; у попису 2001. постојало је и питање о културном афинитету, али је оно на последњем попису остављено. Сви ови фактори, иако појединачно делују занемарљиво, збирно гледано имају значајан утицај.

Представници српске мањине предложили су да се у попис уведе и категорија „порекло“ али то је одбачено. Незванично, разлог због којег је одлучено да се овај предлог одбије лежи у бојазни мађарских власти да би се у том случају показало колико је становника у Мађарској заправо мађаризовано током протеклих деценија.

Срби представљају једну од 13 признатих народности (мањина) у Мађарској¹¹⁰. Према новом Уставу Мађарске (који је донет априла 2011), као и у старом, националне мањине представљају конститутивни део државе¹¹¹.

Интегрисаност Срба у државним и друштвеним структурама Мађарске у одређеној мери постоји и она је законски регулисана.

Међутим, измене у законодавству које су донете од доласка нове владе предвођене конзервативним Фидесом и веома аконзервативним Јобликом

---

110 Наведено према Закону о правима националности у Мађарској, који је усвојен 19. децембра 2011. године. Иначе, Срби су и према LXXVII закону о правима етничких и националних мањина, из 1993. године, такође били дефинисани као једна од тринаест националних мањина.

111 Енглеска верзија новог мађарског Устава: <http://www.kormany.hu/download/4/c3/30000/THE%20FUNDAMENTAL%20LAW%20OF%20HUNGARY.pdf>

(мај 2010. године) знатно су погоршале позицију 13 мањина. Иначе, измене најзначајнијих правних аката (Устав, Закон и изборима, Закон о правосуђу, Закон о националним мањинама, Закон о медијима...) које су уследиле конституисањем нове конзервативне владе представљају најсвеобухватнију измену државног и правног уређења Мађарске још од 1990. године.

Нови устав, који је мађарска скупштина усвојила априла 2011. године, привукао је доста пажње и критика, како у самој Мађарској, тако и из међународне заједнице¹¹².

Мађарска држава је новим Уставом експлицитно преузела одговорност за мађарски живаљ у околним земљама, што се види као логичан наставак одлука којима је омогућено, а потом и олакшано, добијање мађарског држављанства за Мађаре из суседних земаља. До средине јуна 2012. године, око 50.000 људи из целе Србије тражило је држављанство Мађарске¹¹³.

Променом Устава Мађарске укинута је установа мањинског омбудсмана. Према новом решењу, један од заменика општег омбудсмана ресорно се бави мањинским правима, али се у српској заједници његов рад оцењује као неозбиљан јер он нема свој посебан апарат.

Децембра 2011. усвојен је сет закона, међу којима и нови изборни закон. Решења предвиђена новим законима изазвала су доста негативних критика међународне јавности¹¹⁴.

---

112 Мишљење Венецијанске комисије о новом Уставу: <http://www.venice.coe.int/docs/2011/CDL-AD%282011%29016-E.pdf>.

113 „У Србији 50.000 зајтева за држављанство Мађарске“, Политика, 19. јун 2012.

114 Извештај АФП-а у вези са усвајањем усвајања нових закона, линк: <http://www.google.com/hostednews/afp/article/>

Према новом изборном закону, који ће почети да се примењује од 2014, национална мањина може да добије место у парламенту уколико на изборима обезбеди једну четвртину гласова неопходних за изборни праг (конкретно, то износи нешто мање од 0.27 одсто укупног броја гласова на изборима)¹¹⁵. Мањине које не пређу овај праг добиће свог представника у парламенту, али он неће имати право гласа. Српска заједница не може да скупи толики број гласова и свакако неће успети да освоји место у парламенту¹¹⁶.

Поред тога, треба сакупити одређен број бирача који ће, како прописује закон, јавно изнети спремност да гласају за мањинску листу. То значи да ће мање људи гласати за листу мањине, него што је та мањина демографски присутна. Они који се определиле да ће гласати за мањинску листу губе право да гласају за партијске листе¹¹⁷. То ће свакако поделити припаднике мањина јер ће један део бити става да је вжаније да се гласа за неку странку, те да глас за мањинску листу нема ту тежину.

Изборни закон предвиђа да мањине добију само представника при парламенту који нема право гласа и који може да учествује у дискусији током рада парламента само по одређеним питањима. Одлуку о томе о којим питањима ће представници мањи-

---

ALeqM5icbLi6sEXwtSKktCJVHmNbXWTP1A?docId=CNGL8c17cba868ccab6ae336e5bb8cb40fa7.1f1

115 Коментар изборног закона: <http://blogs.reading.ac.uk/readingpolitics/2011/12/25/hungary%E2%80%99s-new-electoral-law-part-1-the-basics/>

116 Исто.

117 Сваки бирач има два гласа – један за посланичког кандидата у његовој изборној јединици и један за оног са партијске листе. У случају опредељења за мањину, глас за партијске листе замењује се гласом за одређену мањинску листу.

на моћи да дискутују доноси процедурални одбор мађарског парламента који се састоји од шефова посланичких група.

Срби сматрају да закон није добронамерно постављен. У Мађарској је законом признато 13 мањина, а према демографским подацима само ће две мањине, немачка и ромска, успети да добију посланика. Тиме се фактички издвајају две мањине чији ће интереси много више бити препознати у парламенту, него интереси осталих 11 мањинских заједница.

Решење које је сада донето новим изборним законом је у потпуној супротности са оним што је председник Мађарске Пал Шмит јавно саопштио председнику Србије маја прошле године, да ће Срби од 2014. имати представника у мађарском парламенту¹¹⁸.

Шанса да Срби буду представљени преко неке партијске листе је мала, будући да српска заједница носи мали број гласова и није толико атрактивна.

Мањине у Мађарској су институционално организоване кроз мањинске самоуправе, које су дефинисане Законом о националним мањинама¹¹⁹. Постоје три нивоа мањинске самоуправе – државни, жупанијски и општински (на нивоу насеља, односно месних заједница у Србији). Мањинска самоуправа заступа интересе мањина и има увек гарантована средства од којих се финансирају манифестације националних мањина у одређеном насељу/месту.

На основу Закона о правима етничких и националних мањина 1995. године основана је Самоу-

---

118 Извор: „Срби у парламенту Мађарске“, Вечерње новости, 7. мај 2011.

119 Нови Закон о националним мањинама који је 19. 12. 2011. усвојио мађарски парламент: <http://www.venice.coe.int/docs/2012/CDL-AD%282012%29011-e.pdf>

права Срба у Мађарској (ССМ)¹²⁰. ССМ је културни и документациони центар који представља кровну организацију тамошњих Срба и заступа интересе српске заједнице. У Будимпешти је 1995. године основана Српска самоуправа и представља интересе око 2000 Срба у главном граду Мађарске¹²¹. Заједно са ССМ она координише активности свих српских организација у Мађарској.

Закон о правима националних и етничких мањина у Мађарској омогућава и оснивање земаљских самоуправа. Највише тело земаљских самоуправа је скупштина. Изменама закона о мањинама 2005. године поред земаљских уведене су и жупанијске самоуправе. Представници у оба нивоа бирају се на изборима. Након локалних избора 2010. године формирано је 48 српских месних самоуправа.

Према процени српске заједнице, након објављивања коначних резултата последњег пописа становништва, трећина мањинских самоуправа у којима сада има Срба неће бити у стању да изабере самоуправе. Тиме се аутоматски губи и новац који добијају месне мањинске самоуправе.

Када је реч о финансијским давањима мањинама, она су у односу на претходну годину смањена, а процедура је знатно више централизована и бијурократизована.

Мањине средства за своје пројекте добијају преко фонда „Векерле“¹²². И финансирање основног функ-

120 Интернет адреса – <http://www.szerb.hu/ser/index.php>

121 Детаљније о Српској самоуправи у Будимпешти, линк – <http://www.ssb.hu/?id=1020>

122 Фонд „Векерле“ носи име по Шандору Векерлеу, тростурком премијеру Угарске из друге половине 19. и на почетку 20. века. Векерле је био конзервативни политичар и сматра се једним од носилаца идеје мађарске кул-

ционисања месних мањинских саоправа иде преко агенције „Векерле“. Финансирање је пројектно, а проблем је у томе што су критеријуми и начини доношења одлука крајње дискрециони и ван руку самих мањина. Чак и када добију средства, како оцењују у српској заједници у Мађарској, често се дешава да она нису адекватна потребама.

Ове године средства намењена мањинама за културне манифестације, издавачке делатности и сличне пројекте износе 100 милиона форинти (нешто више од 346.000 евра), док је рецимо 2003. тај износ био 250 милиона форинти.

У свим општинама где је националистички Фидес на власти укинута је паушално давање мањинама за рад, па је и ту уведен конкурс. Проблем је у томе, како оцењују Срби, што о пројектима доносе одлуке људи који немају никакве квалификације за рад са мањинама. На овај начин се укида сваки облик културне аутономије мањинске заједнице.

Са друге стране, добри су услови финансирања земаљских самоуправа које су на нивоу државе. Оне директно комуницирају са државом и представљају мањину у комуникацији са властима. Те самоуправе сада већ имају и сопствене установе. Од 2003. је створен фонд за финансирање тих установа, а 2005. је измењен мањински закон којим је омогућено редовно финансирање. Сада ових 13 мањина на државном нивоу има 30–40 установа (школа, културних центара...) који припадају земаљским самоуправама и преко њих се финансирају из централног буџета. Средства су се увећала у односу на протеклих 10 година.

турне супрематије над другим народима. Зато се именоване фонда по Векерлеу, у којем за средства конкуришу и мањине, од стране многих у мањинској заједници у Мађарској сматра крајње неумесним.

Када је реч о финансирању установа које припадају мањинама, проблем је у томе што не постоје никаква правила у одређивању висине износа средстава. Све се своди на дискреционо право министарства у чијој надлежности је дата институција. На тај начин земаљска самоуправа одређене мањине може се наћи у подређеном положају у односу на државну институцију од које фактички зависи, што може бити средство утицаја државе на мањину.

Образовање на српском језику у Мађарској постоји¹²³. Изменом закона о образовању којима је организација и функционисање школа у потпуности пренето са локалних самоуправа на надлежно министарство, знатно су ограничена средства утицаја мањинских самоуправа.

Број српских школа се није смањило у односу на прошлу годину. Када је реч о образовању, дошло је до две битне промене.

Двојезична основна школа и обданиште у Батањи су услед малог броја ђака упали у финансијску кризу, због мањка у локалном буџету. Министарство просвете донело одлуку да се та школа препусти мањинским самоуправама. Сада Срби, заједно са румунском заједницом, имају много већи утицај на организацију и рад те школе, али и сносе одговорност за њено финансирање.

Други битан догађај на пољу образовања тиче се обнове Текелијанума у Будимпешти¹²⁴. Завршетком обнове која је трајала протеклих пет година, део зграде је стављен у функциоју средњошколског ђачког дома.

---

123 Детаљније: „Српски адресар 2007 – 2011“, линк – www.szerb.hu/dokumentumok/adresar_2008.pdf

124 „Српски питомци у Текелијануму“, Вечерње новости, 1. септембар 2011.

У погледу информисања на српском језику, нема битних промена у односу на прошлу годину – нова гласила нису покренута, а постојећа нису угашена. Ипак, дошло је до проблема када је јула 2011. отуштено троје српских новинара из мањинске редакције мађарског радија и телевизије¹²⁵. Министарство дијаспоре и Срба у региону је тим поводом реаговало али није уследио никакав одговор из Мађарске. Нико од тројице отпуштених новинара није враћен на посао.

У односу на прошлу годину смањена су средства за финансирање емисија на језицима мањина па се у великој мери користе старе емисије.

Економска сарадња Србије и Мађарске је веома интензивна, са тиме да је и даље присутан дефицит на српској страни, а увоз је два и по пута већи од извоза. Мађарска се налази на 11. месту спољнотрговинских партнера Србије по вредности извоза и на 6. месту по вредности увоза.¹²⁶

Када је реч о финансијским давањима из Србије, она износе неколико десетина хиљада евра. Организованих улагања Србије и српских компанија у срединама у којима су присутни Срби нема. Једина битна инвестиција из Србије протеклих година дошла је од владе АПВ која је финансирала обнову Текелијанума у Будимпешти.

Руководство земаљске самоуправе Срба у Мађарској (ССМ) има редовне контакте са републиком и покрајинном Војводином, а пре свега са Министарством за дијаспору и Србе у региону.

---

125 „Отпуштани српски новинари у Мађарској“, Политика, 25. јул 2011.

126 Наведено према подацима Привредне коморе Србије. Детаљније: <http://www.pks.rs/MSaradnja.aspx?id=44&p=1&pp=0&>

Срби у Мађарској сматрају да недостаје мало више слуха институција у Србији како би се сагледала слојевитост питања која се односе на положај српске мањине у овој земљи. Као главни проблем истиче се то што се у односима са Мађарском првенствено наглашава подршка ове земље Србији на путу ка ЕУ, а занемарују питања од значаја за српску мањину¹²⁷.

Односи Србије и Мађарске у протеклих годину дана доживели су доста удара. Иако је било доста билатералних сусрета и контаката кроз које је првенствено интензивирана полицијска и војна прекогранична сарадња, односи две земље у периоду јул 2011. – јул 2012. запали су у потешкоће поводом закона о рехабилитацији и реституцији који су донети у Србији, а чије је измене тражила мађарска влада. Иако је Европска комисија оценила да је Закон о реституцији „у складу са правним тековинама ЕУ“¹²⁸, у Мађарској су отворено припретили да ће блокирати даље евроинтеграције Србије уколико не унесе измене у Закон о реституцији¹²⁹. Други пут спор је избио око Закона о рехабилитацији. Тада је Мађарска такође реаговала претњом да ће блокирати евроинтеграције Србије. У оба случаја, дошло је до измена у законима и спор је отклоњен.

---

127 Погледати чланак „Боље им било у Угарској него у Мађарској“, Сведок бр. 833, 26. јун 2012. године.

128 „Закон у складу са прописима ЕУ“, Блиц, 12. октобар 2011.

129 Званична Будимпешта оценула је Закон о враћању одузете имовине и обештећењу, који је донет септембра 2011, као неевропски и најавила да ће због тога успорити евроинтеграције Србије. Извор: Б92, „Нису ни сви Срби ни сви Мађари злочинци“, 30. септембар 2011.

Мађарска није подржала кандидатуру српског министра спољних послова Вука Јеремића за избор на место председавајућег Генералне скупштине УН.

Такође, све чешћи испади екстремних националиста у Мађарској који, уз некада прећутну а некада отворену сагласност владајућих конзервативних кругова, траже ревизију Тријанонског уговора и организују скупове који такве идеје промовишу¹³⁰ допринели су додатном оптерећењу односа две земље.

---

130 Погледати, на пример: „Фашисти дижу главу“, НИН, 21. јул 2011; „Хорти је сада у моди“, Вечерње новости, 6. јун 2012; „Кеширов адвокат гост профашистичког скупа у Кањижи“, Политика, 26. мај 2012. (спорни скуп је касније отказан и премештен у Мађарску).

ЗАКЉУЧАК:

Положај Срба у Мађарској погоршао се у односу на прошлу годину. Темељне измене у правном систему Мађарске које су наступиле доласком изузетно конзервативне владе од 2010. условиле су да се знатно отежа положај мањина у овој земљи, па и српске. Институционално су смањене или знатно више условљене могућности мањина да утичу на питања која су од значаја за њих. Смањена су давања за мањине, а начин доделе средстава је знатно централизован и бирократизован. Нови изборни закон није омогућио Србима да имају представника у парламенту, и поред бројних обећања мађарских званичника. Све ово доприноси наставку асимилације малобројних Срба у Мађарској.

Оштра национална политика конзервативне владе, примећена још од њеног доласка на власт, настављена је и у протеклом периоду, а у Мађарској је и приметно јачање ревизионистичких ставова када је реч о Тријанонском споразуму и Мађарима изван Мађарске.

Србија не посвећује довољну пажњу проблеми са којима се суочава српска мањина. Уместо да ставља нагласак на питање српске мањине, стиче се утисак да њих Србија жртвује ради задобијања веће подршке Мађарске на путу ка ЕУ.

ПРЕПОРУКЕ:

- Интензивирати контакте са Србима у Мађарској и знатно више се посветити сагледавању суштине и слојевитости проблема са којима се суочавају
- Развити стратегију према Србима у Мађарској која ће обухватити културни, образовни и економски ниво како би се спречила потпуна асимилација
- У међусобним контактима са мађарским званичницима ставити знатно већи нагласак на положај српске мањине
- Посветити знатно већу пажњу понашању мађарских власти према мањинама у Мађарској, али и према мађарској мањини у суседним земљама

ИЗВЕШТАЈ О ПОЛИТИЧКИМ ПРАВИМА СРПСКОГ НАРОДА У РЕПУБЛИЦИ АЛБАНИЈИ 2011/2012. ГОДИНА

2011. година представља посебно буран период за припаднике свих мањина у Албанији, па и српске.

Најпре је политичку сцену Албаније обележило формирање Црвено-црне алијансе (АКЗ) Крешника Спахиуа (алб. Kreshnik Spahiu), тадашњег заменика начелника Врховног савета судства (до 10.2.2012). АКЗ је радикално националистичка странка која се залаже за Велику Албанију и најближа је Самоопредељењу Албина Куртија на Косову и Метохији. Штавише, она негира постојање мањина на тлу Републике Албаније.

Пошто је Законом о грађанском статусу из 2009. допуштена промена националне припадности, раније уписиване искључиво као албанске под маоистичко-стаљинистичким режимом Хоџе и Алије, око 4.000 захтева је поднето судовима широм Албаније, од стране припадника националних мањина, за промену националности у матичним књигама и другим документима¹³¹.

Већ у марту 2011. су судови на југу, у Ђирокастеру (алб. Gjirokastrë) и у Пармету (алб. Përmet), где живи значајан број Грка и Цинцара, обуставили процедуру промене националности¹³². 26.4.2011. су председавајући Обласних судова у Саранди, Парме-

---

131 <http://www.citsee.eu/blog/politics-numbers-and-identity-albania>

132 http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/en_GB/news-briefs/setimes/newsbriefs/2011/03/17/nb-06

ту и Скадру (подручја главне концентрације српске, грчке и цинцарске мањине) тражили поништење одредаба закона које су омогућавале промену националности. 1.12.2012. је Уставни суд Албаније, шест према два, уважио мишљење и фактички избрисао националност као правну категорију из албанских званичних докумената. Представници грчке, српске, македонске, цинцарске и египћанске мањине су најавили да ће своју битку за уважавање уставних и међународних норми на право за изражавање свог националног идентитета наставити у Стразбуру.

У међувремену је АКЗ, почетком 2011. године, организовала протесте широм Албаније на којима се захтевало брисање питања о националности, вероисповести и матерњем језику из закона. Тада је Крепнику јавно рекао: „Нека вештачка грчка мањина ће тражити посебан статус, можда чак и проценат места у Скупштини или Влади“¹³³. Касније је (7.7.2011) усвојен амандман на Закон о попису којим је прописана казна од 700 евра за случај да пописани одбије да пружи или да погрешну информацију. С обзиром на чињеницу да је то могло да се односи на националну припадност, припадници мањина, предвођени грчким кључним удружењем ОМОНИА, бојкотовали су попис становништва у октобру исте године. У фебруару 2012. је ОМОНИА најавила да ће извести сопствени попис грчке мањине.

Током претходне године је било неколико састанака представника удружења Срба из Албаније (Морача-Розафа) и званичника Србије. Посланици Александар Чотрић (заменик председника Одбора за односе са Србима ван Србије), Зоран Николић и Зоран Бортић су у јануару 2011. обишли Србе у Скадру

---

133 http://setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/en_GB/features/setimes/features/2011/12/30/feature-03

и Браки. Министар српске полиције Ивица Дачић, на мултилатералном скупу у Драчу се састао са представницима Срба у априлу 2011. У марту 2012. је Скадар и село Рет-Љибовш (алб. Rreth-Libofsha) код Фиера, обишао тадашњи саветник председника Републике, Млађан Ђорђевић. У децембру 2011. и у марту 2012. су представници Морача-Розафе заступали Србе из Албаније на састанку Савета Срба из региона код председника Републике.

Иначе је у поменутом селу Рет-Љибовш организована настава на српском језику, преко Амбасаде Републике Србије и Министарства за дијаспору, за припаднике наше мањине муслиманске вероисповести у приватној кући Екрема Дуловића¹³⁴. У Скадру је у марту 2012. обележено пет година од почетка наставе на српском језику по истом моделу. 26.11.2012. је уз помоћ Министарства вера и дијаспоре по први пут у Албанији одржана манифестација „Дани српске културе у Скадру“. Манифестацији су присуствовале званице из Србије, обележио ју је богат музички програм, по први пут је изведена представа на српском језику, као и приказ рада удружења. Посебни гост уз амбасадора Србије ЊЕ Зарића је био и државни секретар ресорног Министарства, Миодраг Јакшић¹³⁵.

---

134 <http://www.moraca-rozafa.org/aktivnosti/2010.html#kursevi>

135 <http://www.moraca-rozafa.org/aktivnosti/2011.html#kultura>

ЗАКЉУЧАК

На основу представљених извештаја, из свега наведеног произилази закључак да су политичка права српског народа у региону током 2011. и 2012. године углавном стагнирала или била умањивана.

Посебно треба истаћи пример Мађарске, где су законски умањена права националних мањина, тиме и Срба. Такође, донета је и ослобађајућа пресуда Шандору Кепиру, учеснику злогласне новосадске рације из 1942. године. Ту је и Република Хрватска, која и даље није испунила одредбе Ердутског споразума о успостављању српске заједнице општина као државне установе. Република Хрватска не само да није решила питање станарских права за више десетина хиљада својих суграђана, већ је започела и процес одузимања (наплате) обновљених кућа од прогнаника који не могу да докажу да су у њима живели током одређеног периода. Република Хрватска је захваљујући великој заштити коју ужива од стране СР Немачке и Ватикана успела да пређе све дормалне препреке на путу за чланство у ЕУ. У Републици Словенији није дошло до напретка кад је реч о формалном статусу српске мањине. У Босни и Херцеговини, без обзира на успехе јединствених парламентарних странака српског народа и на смањене притиске, и даље долази до одлука о узурпацији права ентитета, често уз подршку представника УН, као што је то случај са деловањем Уставног суда. Добар пример је и притисак око споровођења пресуде Суда у Стразбуру по тужби Сејдић-Финци, док пресуда истог суда у „Случају Ђукић“¹³⁶ – о праву при-

136 *ФБиХ бившим српским власницима треба да врати 20.000 станова?*„, Блиц“, 11.8.2010. <http://www.blic.rs/>

падника ЈНА на станове на које су им управо одузеле власти Федерације БиХ – није привукла ни део такве пажње и подршке САД и ЕУ. У Црној Гори су права српског народа угроженија него пре годину дана. Настојања да подршка опозиције буде придобијена компромисом по питању идентитетских закона (језик и знамења) нису уродила плодом. Црногорске власти настављају са србофобном кампањом у јавности. У Македонији је настављен прогон архиепископа Јована и његових сарадника, у јавности је присутна србофобија која је подстицана из одређених кругова политичке елите. У Албанији је такође дошло до знајаног опадања права мањина. Томе у прилог говори фактичко укидање права националних мањина, разни притисци, скретање политичке сцене у десно и бојкот пописа од стране појединих националних мањина.

Званична Србија била је углавном пасивна и незаинтересована за питање права српског народа у региону. Ипак, застој у европским интеграцијама, економска криза и неуспеси у вези са статусом Косова и Метохије учинили су да политика према српском народу добије већи значај него раније. Иако су улагања вишеструко мања него улагања у мањине у Србији или у односу на инвестиције суседних народа у њихове сународнике који живе у региону, незванична и посредна улагања су повећана. Извесни пројекти, каква је *Матица српска*, удружење у Црној Гори, окупљање српске деце из региона у организацији НВО *Наша Србија*... представљају напредак који је добродошао.

Vesti/Drustvo/202289/FBiH-bivsim-srpskim-vlasnicima-treba-da-vrati-20000-stanova; *Федерација мора да плати одштету од 240.000 евра*, „PRESS“ РС, 19.5.2012. http://pressrs.ba/sr/vesti/vesti_dana/story/16128/Federacija+mora+da+plati+od%C5%A1tetu+od+240.000+evra.html

Нова Влада треба да прошири и настави ове трендове. Пре свега, треба да следи усвојене документе: *Стратегију Владе Србије у политици према Србима у региону*. Потребно је одбацити странчарски приступ и целокупно наслеђе југословенске националне идеологије, који су оптерећивали политику претходних влада. Финансијска средства треба повећати, довести их у равн са сличним улагањима Хрватске и Словеније и учинити их јавним преко пројектног додељивања. Политичка права српског народа, пре свега у Републици Српској/БиХ, Црној Гори, Хрватској и Македонији треба да буду један од пет најважнијих државних циљева (уз економске циљеве, одбрану суверенитета, укључивање у ЕУ и демографску политику).

